

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa/>

№ 4 (2333) Год XLVI

Беласток 28 студзеня 2001 г.

Цана 1,50 зл.

Шчодры вечар з „Лісічкамі” ў Варшаве

Ада Чачуга

Мы ўжо пісалі ў папярэднім нумары, што нашы сладкія „Лісічкі” — дзіцячы калектыў з Ласінкі — збираюцца на Шчодры вечар у Варшаву з цікавай пастаноўкай, якая так і называецца: „Шчодры вечар”.

І вось мы размаўляем з іх кіраўнічай, матушкай Алінай Кос, ужо пасля выступлення.

Як выйшла? Я лічу, гаворыць яна, што сцэнка ўдалася вельмі добра. Мы ж выступілі як непрафесіянальныя драматычныя артысты ўпершыню. Вельмі хваляваліся.

З Этнаграфічнага музея ў Варшаве, дзе мы выступілі 13 студзеня 2001 года, мне пазванілі ў Ласінку яшчэ летам мінулага года. Гэта Дарафей Фіёнік, да якога Этнаграфічны музей звярнуўся з просьбай падказаць, хто мог бы выступіць у іх, параў наш калектыў „Лісічкі”.

Неўзабаве я пераслала інфармацыю пра калектыў, і ўжо ў жніўні мы пра ўсё дамовіліся. Трэба было напісаць праект. Працаўніца музея, якая звязалася са мною, прапанавала співаць калядкі. Пасля яна сказала, што добра было б, каб мы прывезлі нейкія рэгіянальныя стравы, звязаныя з Каляднымі святамі. І гэтыя стравы пачалі мяне мучыць.

Я доўга думала, як гэта зрабіць, і вырашила, што трэба напісаць пастаноўку, у якой бы знайшлі месца і калядкі, і характэрныя для іх стравы. Ужо тады я ведала, што напрашу зрабіць гэта Аліцу Станько з бібліятэчнай філіі ў Ласінцы. Яна ўжо не адзін раз пісала гумарыстычныя сцэнкі для дзяцей на канец навучальнага года. Тэма заўсёды была актуальная: дзеці — настаўнікі. Вядома, яна згадзілася, а за музычнае афармленне ўзялася я.

У Варшаву разам з намі паехаў войт Нарваўскай гміны Якуб Садоўскі. Ён памагаў нам расстаўляць дэкарацыю, збіваў дзежку, калі яна рассыпалася, усё насіў з аўтобуса. Я ўжо нават была скажала: „Пасаг мой носіць!” Но ж я ўзяла з дому дзве вялікія і дзве малыя падушки, якія вышывала моя мама. Наш войт ускінуў на плечы і панёс тыя падушки ў тканай маёй мамай пасцілцы.

Усе для пастаноўкі зносялі, што мелі: і чыгуны, і тканыя ходнікі, і сноп саломы — каляду, і сена, і лампаду, і іконку, і вышываныя ручнікі, абрусы, сурваткі. Трэба было гэта ўбачыць!

А што датычыцца ежы, дык мы заўсёлі ў Варшаву мо 120-130 піражкоў з макам. Нават падпівак Аліцыя Станько зрабіла. Быў свой хлеб, каўбаса, пірог. Нават бульбянную бабку мы прывезлі і там яе падагрэлі.

Вялікі сюрприз зрабіла нам прыязная фірма „Рольмак” з Макаўкі, якая дала нам на выезд цэлы вэнджданы кум-

Выступаем дзеля ўвеселення публікі і ўшанавання традыцыі. У гайнаўскім шпіталі.

Ірад з Трывежы, Анёл з Гайнаўкі...

Міра Лукша

Я вось кароль усяго свету, тысячаў рэк і тысячи палеткаў пад панаваннем гэтых. Калі іду, народ падае, сто паклону мне аддае. Ад паўдня аж за змроку я іду ў крыві патоках. Я — свету ўладар, народы пабіў мяча майго ўдар. Крывей, жалезам і мечам знічаю племя чалавеччае. На трон сядую і вам атавядаю... — узмахвае пурпурай новага каралеўскага плащча Міхась Габрылеўскі з Трывежы, словам — Ірад.

На першым выступленні пасля нейкага часу паявіліся „Героды” Міхала Габрылеўскага з Трывежы. Ужо па-беларуску. Як у 1998 годзе ўспамінаў, яны бычка яго каштавалі: касцюмы для акцёраў, начлегі ў гасцініцы, падарожжа ў Кракаў, сцэнарый. Гандзя Кандрацюк яго там, у Трывежы, тады наведала. Міхась Габрылеўскі ўжо тады, на 68 годзе жыцця, рэдка ўставаў з пасцелі, а калі падымаліся, дык на дзвюх кульбаках. Збіраў, арганізаваў моладзь, хадзіў па ваколіцы са сваімі нетыповымі каляднікамі, выклікаючы здзіўленне, а часам і варожасць. Марыў перакласі кракаўскі спэнарый на беларускую мову. Парарады былі розныя: уключыць толькі калядкі, каб было экуменічна, іншыя да-карапі, што непатрэбна ўводзіць тут польскую абрауды, у ліцэі часу не мелі памагчы з перакладам. Аж паявіўся быў у „Ніве” ў страшную слізготу на сваіх кулясках, празяблы і скрушаны, расчуліў Міру Лукшу, якая, хоць тады зможана грыпам, грамадска ўзялася перакласці тых „Геродаў” на наша...

Міхась Габрылеўскі чалавек вучоны, абышоў сельскагаспадарчыя вышэйшыя ўстановы ў Варшаве, Ольштыне, Вроцлаве, Кракаве. Працаваў агроно-

Свой павет

Давайце падтрымоўваць Гайнаўскі павет. Хай Гайнаўка будзе цэнтрам, сэрцем беларускіх ў Польшчы. Тут жа будзе цэнтрам Беларускі музей, адбываюцца фестывалі царкоўнай музыкі. А Бельск хай будзе своеасаблівым заслонам, памежным горадам „беларускага краю”.

[адгалоска № 3]

Будзем змагаца

Дабіліся мы таго, што ў лютым адбудзеца новы конкурс на шпітальныя медыцынскія паслугі. Будзем змагаца, каб новы контракт быў больш карысны для бальніцы. Зараз без абмежаванняў прымаем і лечым хворых на ўсіх аддзяленнях.

[шпіталь у Гайнаўцы № 3]

Гісторыя паводле Кандыбовіча

Свабода дзеяння беларускіх інтелектуалаў прывяла да стварэння Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, Беларускай акадэміі навук, дзесятак інстытутаў, а новы камісар асветы Антон Баліцкі прадставіў у 1928 г. праект рэформы асветы ў БССР, дзе асновай адукацыі павінна была стаць сярэдняя школа.

[нацыянальны рух № 4]

З каляднымі гвядзамі

Гайнаўнам найбольш спадабалася гвоздза Уладзіміра Петручuka з Гайнаўкі, на якую прагаласавала 41 асона. Атрымаў ён дыплом і грошовую ўзнагароду, якую ўстанавіў Васіль Піунік — дырэктар Фонду праваслаўнай культуры.

[конкурс № 5]

Царкоўнае прызванне

Сястра Елізавета Нічыпарук дзеяніства правяла ў Грабаўцы калі Дубіч. Ад малога палюбіла яна царкоўныя спевы і з гадамі штораз шчыльней прымыкала да Царквы. Калі вучылася ў Бельску, то свой час дзяліла між школу і царкву.

[самаахвярнасць № 9]

Пра кнігара Станкевіча

Пра Станкевічаў у беларускім руху чую кожны, хто хоць крыху цікавіцца беларускай гісторыяй. Адзін з іх быў кнігаром у Вільні. Усе вучні Віленскай беларускай гімназіі ведалі беларускую кнігарню Станіслава Станкевіча. У апо-ведах Мацея Канапацкага явілася яна як нейкае незвычайнае месца ў Вільні, найважнейшае, найпрыгажэйшае.

[устасін № 10]

[працяг № 5]

[працяг № 9]

Беларусь — беларусы

На зломе стагоддзя

За намі ХХ стагоддзе і мы ўжо на парозе трэцяга тысячагоддзя. Гэты каляндарны факт схіле да задумы над пройдзеным шляхам і бліжэйшай будучынія. Мы зварнуліся да вядомых асоб з просьбай падзяліца з нашымі чытачамі рэфлексіямі на гэту тэму.

Аб тым, як запамяталася ХХ стагоддзе і якія выклікі чакаюць нас у ХХІ стагоддзі расказвае праф. **Андрэй САДОУСКІ** — дырэктар Інстытута сацыялогії Універсітета ў Беластоку.

— ХХ стагоддзе — гэта перыяд маёй маладосці і асноўнай часткі дарослага жыцця, таму запамятаў я яго вельмі добра і буду спалучаць з ім самыя лепшыя ўспаміны.

Аднак, працуячи знайсці нейкія аб'ектывізаваныя крытэрыі апісання мінлага стагоддзя, сказаў бы я, што быў гэта век дамінавання тэхнікі і тэхналогіі, якая ў значнай ступені не была выкарыстана для заспакаення патрэб чалавека, а нярэдка прымянялася для яго знічнія. Маю на ўвазе дзве сусветныя вайны, страшныя страты і пакуты ды штораз новая грамадскія і палітычныя падзелы ў Еўропе і свеце, якія былі іх паслядоўнасцю.

Было гэта стагоддзе канфрантацыі, прымяняння на практицы і ўпадку ўзнікльых у ХХІ стагоддзі вялікіх ідэй з мэтай учынення чалавечства шчаслівым. Уваходзім мы ў ХХІ стагоддзе без вялікіх тэарэтычных канцэпцый, часта з перакананнямі, сфермульванымі ў публістычны способ, што ўрэшце ўваходзім у нармальны свет. Гэта праўда, але гэты нармальны свет трэба нам зразумець, бліжэй пазнаць і адпаведным чынам да яго прыстасавацца. Ведаём ад чаго адыходзім, што пакідаем разам з ХХІ стагоддзем. Адыходзім ад нейкага гібрыда сацыялізму, але надта мала ведаём, а тым больш мала будзем падрыхтаванымі да складаных выклікаў ХХІ стагоддзя. Стараемся далучыцца да Еўропы, але Еўропа нас бяздзеяна не чакае. Ад дзесяткай гадоў Захоўня Еўропа пераходзіць свой этап трансфармацыі ад капіталістычнага грамадства да грамадства інфарматычнага, да грамадства ведаў, інфарматызацыі. Ці мы гатовы справіцца з выклікамі, уласцівымі інфарматычнаму грамадству, калі значная частка нашай гаспадаркі і адпаведных для яе ўзору паводзін, у тым ліку і культуры, засела ў дындустрыяльных формах вытворчасці, а асноўная частка гаспадаркі толькі што ўвайшла ў індустрыйны век?

ХХ стагоддзе запамятаеца мне як век урбанізацыі, перакананасці, што з цягам часу ўесь зямны шар будзе заменены ў гарады, у бетонныя прасторавыя зоны, забудаваныя хмарачосамі, населенымі вялікай колькасцю людзей, якіх паводзіны будуць запраграміраваны ў адпаведнасці з патрэбамі гарадскага жыцця. ХХ стагоддзе кончылася значным правалам такай урбанізацыі. Увайшлі мы ў ХХІ стагоддзе, у якім штораз больш людзей шукае сабе мес-

ца на зямлі па-за гарадскімі агламерацыямі. Праўдападобна жыхарам гарадскіх малохаў з заходніх краін атракцыйнымі стануть перыферыйныя, не скажоныя ўрбанізацыяй землі паўночна-ўсходніяй Польшчы.

ХХ стагоддзе пачыналася як стагоддзе народаў. Меркавалася, што кожны народ мае права на нацыянальнае самавызначэнне, уключна са стварэннем сваёй дзяржавы. Ідэя самавызначэння народаў была прыгожая і паўсюдна прызнаваная да моманту, калі толькі некаторыя народы, у якіх не было сваіх дзяржаў, выказвалі волю іх стварэння. Уваходзім у ХХІ стагоддзе з ясна сказанай тэзай, што адной з асноўных пагроз сучаснай цывілізацыі з'яўляецца рэалізацыя ідэі нацыянальных дзяржаў, якая парушае тэртыярыйны суверэнітэт існуючых дзяржаў, выклікаючы працяглыя канфлікты. Разумею драму шматлікіх народаў, якія толькі ў канцы ХХ стагоддзя атрымалі незалежнасць у кантэксце сцвярджэння аб канцы нацыянальных дзяржаў. Напэўна незалежнасць атрымае яшчэ шмат народаў. Аднак рэалізацыя ідэі нацыянальных дзяржаў стварыла або замацавала шчыльныя граніцы паміж народа́мі і іх культурамі. Тым часам асноўнай умовай рэалізацыі сёняшніх мараў аб прагрэсе з'яўляецца грамадства адкрытае, пранікальнае і шматкультурнае.

Напрыклад, гістарычным шанцам і выклікам для Беларусі з'яўляецца пабудова шматкультурнага грамадства, у якім беларускі народ і працьвятаючыя разам нацыянальныя меншасці склалі б інтэграваную цэласнасць, абапёртую на прынцыпы роўнасці культур і свабоды іх выбару ўсімі грамадзянамі краіны.

Беларускай меншасці ў Польшчы жадаю, каб у ХХІ стагоддзі польска-беларускія стасункі былі ўзорам партнёрскіх адносін на міжэтнічных памежжах.

Вішуем рэдакцыю гродзенскай „Пагоні”
з выхадам 500-га нумара газеты.
Жадаём Вам чарговых юбілеяў
ды шматтысячных тыражоў.
Рэдакцыя „Нібы”

Аб чым маўчаць прэзідэнты

Візіт беларускага прэзідэнта ў Москву завяршыўся сустречай з прэзідэнтам Расіі Уладзімірам Пуціным. Хаця падзея шырокая асвятлялася ў СМИ, а багатай мэце згадвалася толькі мімадэль. Напярэдадні візіту Аляксандар Лукашэнка заявіў, што будзе абмяркоўваць з Уладзіміром Пуціным „пытаць вытворчасці і продажу ўзбраення”.

Дні беларускай культуры ў Москве аказаліся якраз дарэчы. Яны далі беларускаму прэзідэнту нагоду наведаць Уладзіміра Пуціна і пагаварыць аб наўзаемных проблемах, не прыцягваючы да іх празмернай увагі. Паводле інфармацыі некаторых расійскіх СМИ, Аляксандар Лукашэнка прыехаў, каб атрымаць ад Крамля гарантый бяспекі. Прыватым напярэдадні візіту Москва прасіла беларускага прэзідэнта пазбягаць выказванняў на ваеннаю тэматыку. Праўдападобна таму ваенная тэма ў час візіту практычна не гучала.

Беларускаму прэзідэнту вельмі важна было сустрэцца з Пуціным менавіта цяпер. Якраз у гэтыя дні расійскае кіраўніцтва ўстанаўлівае абаронны заказ. Зразумела тады імкненне Аляксандра Лукашэнкі, каб у гэтым заказе былі ўспомнены і беларускія прадпрыемствы.

У другой палове студзеня Уладзімір

Пуцін намераны падпісаць указ аб ваеннай рэформе. Як вядома, рэформа прапануе скарачэнне колькасці расійскай арміі. Беларускі прэзідэнт, які ўжо заявіў аб планах стварэння сумеснай 300-тысячнай ваеннай групоўкі, ідэю скарачэння расійскай арміі не адабрае. Напярэдадні падпісання ўказа аб ваеннай рэформе Лукашэнка хацеў атрымаць ад Пуціна гарантый захавання папярэдніх дамоўленасцей у ваеннай сферы. Гутарка ішла аб расшырэнні ваенна-супрацоўніцтва, перш за ёсё ў галіне супрацьпаветранай абароны і ваеннай авіяцыі. На беларуска-расійскіх вучэннях у мінулым годзе адпрацоўвалася перакіданне расійскіх бамбардзіроўчыкаў на беларускія аэрадромы. Паводле інфармацыі некаторых расійскіх СМИ, чарговым крокам можа стаць размяшчэнне боезапасу для бамбардзіроўчыкаў на беларускіх авіябазах.

Зрэшты, публічна ўсе гэтыя тэмы ў час візіту ніяк не ўпаміналіся. Прэзідэнты гаварылі больш аб культуры і спорце. Па крайній меры, адну перамогу ў Москве беларускі лідэр атрымаў, выйграўшы на хакейнай пляцоўцы ў расійскай каманды з лікам 8:5.

Беларусская деловая газета

№ 904 ад 18.01.2001 г.

Саюзны сакратар у амерыканскай пасцы

Ноччу з 17 на 18 студзеня г.г. у нью-йоркскім аэрапорце затрыманы быў дзяржаўны сакратар Саюзной дзяржавы Беларусі і Расіі Павел Барадзін. Прыватнай арышту быў вышук швейцарскай праکуратуры, якая былога супрацоўніка экск-прэзідэнта Расіі Барыса Ельцина абвінавачвае ў адмыванні грошай і капропцыі. Павел Барадзін быў адным з георояў афёры, звязанай са швейцарскай фірмай „Мабатэкс”, якая рамантавала крамлёўскую будынкі. Расійскія газеты ацэньваюць, што Барадзін і яго сям'я атрымалі 25 млн. долараў хабару ад расійскага філіяла „Мабатэкс”.

Прэзідэнт Беларусі Аляксандар Лукашэнка, які ў даны момант з'яўляецца старшынёю Вышэйшага Дзяржаўнага Савета Саюзной дзяржавы Беларусі

і Расіі, затрыманне Барадзіна палічыў „крайне недружылюбным крокам з боку Злучаных Штатаў Амерыкі ў адносінах да Беларусі і Расіі і, перш за ёсё, да іх Саюза”. Дазвол на выезд Паўла Барадзіна афіцыйна даў сам прэзідэнт Беларусі. „Мы ўспрынялі паступіўшае дзяржаўнаму сакратару Саюзной дзяржавы запрашэнне прыняць удзел у інайгураты прэзідэнта ЗША як вельмі прыгожы жэст з боку ЗША”, — адзначыў Аляксандар Лукашэнка. Прэс-сакратар МЗС Павел Латушка заявіў, што пасольства Беларусі ў ЗША і місія пры ААН у Нью-Йорку будуць сачыць за развіццем сітуацыі і, магчыма, удзельнічаць у судовым разборы, калі гэты працэс будзе адкрытым.

Паводле Polit.ru і Open.by — 18.01.2001 г.

Канібалы ў Мінску

У ходзе ўстанаўлення асоб, якія мелі дачыненне да расчлінення цела мужчыны, супрацоўнікі Гарадскога ўпраўлення ўнутраных спраў Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта затрымалі 6 чалавек, падазроных у людаедстве.

Як паведамілі „БДГ” у ГУУС сталіцы, часткі расчлінёнага цела мужчыны былі знайдзены 11 і 12 студзеня ў канале Вілейскай мінскай воднай сістэмы. Фрагменты людскога цела — кісці рук, ступні ног, тазасцегнавая частка — знаходзіліся ў поліэтыленавым пакете і па зневіні прыкметах быў паабгрызаны. Па факце выяўлення астанкаў быў ўзбуджана крымінальная справа і пачалося следства.

У ходзе апертыўных дзеянняў суправоднікам Першамайскага Раённага

аддзялення ўнутраных спраў і ГУУС сталіцы ўдалося высветліць, што яшчэ 28 снежня ў кватэры па вуліцы Каліноўскага, якая нележала да 43-гадовай мінчанкі, адбылася грандыёзная п'янка, у якой удзельнічалі, па крайній меры, 6 чалавек. Менавіта ў ходзе распівання спіртных напояў расчлінёны быў труп мужчыны. Паводле інфармацыі ГУУС, некаторыя з частак цела пацярпелага кампанія проста выкарысталі ў якасці закускі да спіртнога.

Усе падазроны былі затрыманы і памешчаны ў следчым ізалятары. Некаторыя з іх ужо пачалі даваць першыя паказанні.

Беларусская деловая газета

№ 904 ад 18.01.2001 г.

Газеце — 100 гадоў

Старэйшай у Прынёманні газеце „Гродзенскія епархіяльныя ведамасці” споўнілася сто гадоў. Яе першы нумар выйшаў у студзені 1901 года, а на год раней па распараджэнні імператара Мікалая II была створана Гродзенская праваслаўная епархія. З таго часу выданне па розных прычынах некалькі разоў закрывалася. У 1992 годзе пасля аднаўлення самастойнай Гродзенской епархіі ў складзе Беларускага экзарха-

та выпуск газеты зноў аднавіўся. Газета публікуе матэрыялы аб рэлігійным жыцці розных краін. Чытачам падабаюцца рубрыкі „Азбука праваслаўя”, „Месяцаслоў” — аб рэлігійных святках, „Наши святыні” — аб іконах і святых падзвіжніках, „Бацькам і педагогам” — аб хрысціянскім выхоўванні дзяцей. Рэдакцыя газеты збіраеца адкрыцьці сваю старонку ў Інтэрнэце.

Open.by, 18.01.2001 г.

Свой павет

Адгалоскі

Паважаны Спадар Латышонак!

Чытау я Ваш артыкул аб задзіночанні Гайнаўкі і Бельска („Ніва” № 53 ад 31.12.2000 г.). Не магу згадацьца, каб адбылося гэта ў прапанаванай Вамі форме. Атрымліваецца, што трэба дэградаваць, а маг нат перасяліць Гайнаўку ў Бельск. Замест аб'ядноўваць, выносіце Бельск на п'едэстал, а Гайнаўку зводзіце да згаданага Вамі гарматняга мяса.

Па-першы, Польшча ніколі не аддаць нам Бельска, дзе большасць насељніцтва складаюць палякі, і краінія нацыяналісты — скіны — заяўляюць там аб сваёй прысутнасці (напрыклад, некалькі гадоў таму падчас „Бардаўскай восені”). У нас, у Гайнаўцы, скінаў — нуль.

Па-другое, я так хутка не вымазваў бы Гайнаўкі з павятовай карты. Хаця ў нас цяжка, то маю ціхую надзею, што горад ператрывае. Да 5 тысяч насељніцтва давесці Гайнаўку можа толькі пашырэнне Белавежскага нацыянальнага парку. А пакуль што горад налічвае 24 тысячи жыхароў. Здзіўляе мяне, што Вы, беларус, так сама як міністр Ткачук, спісваеце нас у расход. Адкуль бярэцца гэтая паўсюдная няяўісць да беднай, самотнай Гайнаўкі? За што?

Па-трэцяе, павет у Бельску абазначай бы для гайнаўян трыццяцікаметровую вандроўку для афармлення спраў. Не згадваю транспартных складанасцей жыхароў Белавежы, Нараўкі і Масева ў снежную зіму. Навошта хоцаце ўскладняць жыццё суродзічам!

Здзійсненне Вашых планаў — гэта выйгрыш для Бельска, а пройгрыш для Гайнаўкі. Бельск стане тады вялікім паветам, а Гайнаўка пойдзе на заняпад. Бельск атрымае ўладу над роўным сабе па колькасці насељніцтва горадам, а Гайнаўка апыненца ў шэрагу гмінных цэнтраў — разам з Чыжамі, Нараўкай і Дубічамі-Царкоўнымі. Чаму Гайнаўка мае пацярпець, а Бельск дабіцца карысці? Гайнаўка — тыпова прымысловы горад. Цяжка ў ім знайсці працу, закрываюцца заводы, чыгунка спыняе пасажырскі транспорт, цэлья групы працоўных трацяць месцы працы. Няма тут ні суда, ні фінансавага аддзялення, бо такія ўстановы дзеянічаюць у Бельску. Падобнае можа здарыцца са шпіталем. Толькі павет у нейкай ступені прыдае важнасці гораду. Ліквідацыя павета была б чарговым цвіком у труну. Быў бы гэта смяротны ўдар па Гайнаўцы — своеасаблівай жамчужыне бе-

ларускай культуры (Бельск застаўся б сам на пляцы бую, а ўсе беларусы апалалячліся б у тры міга).

Гайнаўка — адзіны павет, у якім беларуская меншасць складае большасць. Гайнаўскай гмінай кіруе Вольга Рыгаровіч, пастаянная ўдзельніца беларускіх фэстаў. Горад узначальваюць Анатоль Ахрыцок і Яўген Сачко. Гэты апошні — дырэктар Беларускага ліцэя. Павету старшынё Уладзімір Пяцрочук — беларус з Палічнай. Я не чую, каб яны паміж сабою сварыліся.

Бельск апынуўся ў лепшых эканамічных умовах. У яго спрыяльнае палажэнне, сюды прыезджаюць інвестары, прывозяць з сабою капітал. Аднак магутнасць мясцовых беларусаў слабее. Цяпер у Бельску сварапца „польскія” ўлады павета з „беларускім” магістратам. І так будзе заўсёды. Нават можа быць горш, паколькі Бельск — своеасабліве поле змагання паміж палякамі, беларусамі і ўкраінцамі. Адны беларусаў паланізуюць, другія — украінізуюць (у Гайнаўцы самымі актыўнымі з'яўляюцца беларускія арганізацыі; пра ўкраінскія тут не чутно). Беларусы ў Бельску ніколі не будуць мець улады на ўсіх узроўнях (у адрозненні ад Гайнаўкі).

Самі ж Вы сказали, што пра-
васлаўныя ў Бельску хутчэй страцяць
магчымасць перамогі на выбарах, чым
у Гайнаўцы. Наўрад ці бельскія ўлады
дбалі б пра датацыі для Гайнаўкі, вы-
ступалі б супраць пашырэння парку.
Хутчэй не. Паліквідавалі б у нас усё,
а за датацыі ад пашырэння парку раз-
будавалі б Бельск. Бяда была б жудас-
ная, людзі выехалі б у Бельск і іншыя
гарады. І такім чынам раскінулася б су-
цэльная беларуская супольнасць. Вёскі
ужо апусцелі, апусцела б і Гайнаўка. Бе-
ларусаў у вялікіх гарадах чакае непаз-
бежная асіміляцыя.

Думаю, што замяняльнік „беларускі-
га павета” ўжо існуе — гэта Гайнаўскі
павет, паколькі ў Бельску не будзе су-
цэльной беларускай улады. Пропанова
у адрас дзяржаўных улад стварыць беларускі павет здаецца мне недарэчнай,
паколькі ставіліся б яны да нас больш
адмоўна і давалі б меншыя датацыі. Ва-
ўмовах, калі польскія ўлады перасяля-
юць палякаў з Казахстана, ці ж пачнуть
аддаваць беларусам польскія гарады?
Што ж за пустыя мары! Давайце тады

падтрымоўваць Гайнаўскі павет і не
нішчыць таго, што маем. Хай Гайнаў-
ка будзе цэнтрам, сэрцем беларускасці
у Польшчы. Тут жа будзеца Беларускі
музей, адбываючы фестывалі царкоў-

скі, не я. Не я хачу выкрасліць Гайнаў-
ку з карты. Агаворка спадара Радзяеў-
скага прымушае падазраваць, што аблікі-
вады Гайнаўскага павета думаю-
чы чыноўнікі недзе там у Варшаве.

І гэта адбудзеца няўмольна,
хаця б у выніку хуткага адмі-
рання вясковага насељніцтва
Гайнаўшчыны. У выніку Гай-
наўка апыненца ў полі, або ў лесе.
Усё-такі, калі ліквідацыя
Гайнаўскага павета мае адбыцца
проста адміністрацыйным
чынам, дык буду абараняць гэ-
ты павет сваёй груддзю разам
з Вамі, паважаны чытак.

Сутнасць майёй прапановы
ў тым, каб замест адміністра-
цыйнай ліквідацыі Гайнаўскага
павета адбылося аб'яднанне
Гайнаўкі і Бельска разам з маг-
чымі найбольшай колькасцю
гмін, населеных беларусамі.

Таму прапаную спярша аб'яднанне беларускіх асяроддзяў
Гайнаўкі і Бельска, каб распра-
цаваць канцэпцыю гэтага аб'яднання.
Маем прыклад такога аб'яднання
на ваяводскім узроўні: каб стварыць
Куяўска-Паморскую ваяводства дагава-
рыліся між сабой Быдгашч і То-
рунь, а ўзаемная нелюбов жы-
хароў гэтых гарадоў даволі шы-
рока вядомая.

Аб'яднанне праведзене гэта-
кім чынам, гэта шмат кампра-
місаў: у вас старства, у нас ка-
мендатура паліцыі, у вас фінансавае ад-
дзяленне, у нас шпіталь і г.п. і г.д.

Дзеля гэтага трэба шмат працы і яшчэ
больш добразычлівасці. Насуперак таму,
што піша чытак, я не бачу такой добра-
зычлівасці і супрацоўніцтва нават між
гайнаўскімі ўладамі розных узроўніяў. Ка-
лі ўядздаеш з беластоцкага накірунку
у Гайнаўку, коле ў вочы помнік марнат-
раўства ў маштабе павета: новы будынак
гімназіі ў Дубінах. Навошта будаваць но-
выя школы пад горадам, у якім трэба буд-
зе зачыніць школы, бо не хопіць вучняў?
Нелепей было б пабудаваць, напрыклад,
басейн пры адной з гайнаўскіх школ? Дый
месца пад гімназію падабрана сівалічна:
далёка ад людзей, затое блізка могілак.
А падобны помнік збіраеца ўзвесці
бельскі войт у Аўгустове.

На канец аб тым, што беларускі пав-
ет гэта „недарэчнасць” і „пустыя ма-
ры”. Дык яшчэ раз пытаюся: адкуль нам
гэта ведаць, пакуль прынамсі не спра-
буюм ажыццяўіць гэтую мару?

Алег Латышонак
Фота Міры Лукшы

Будзем змагаца

— Падляшская каса хворых прапанавала нам падпісаць контракт на медыцынскія паслугі на 2 мільёны 170 тысяч злотых (каля 20%) ніжэйшы ад мінулагодняга. Не падпісалі мы яго, бо медыцынскі персанал патрабуе павышэння зарплаты, трэба ліквідаваць даўгі, а ашчаднасцей няма ўсе дзе шукаць, — паведаміў Грыгорый Тамашук, дырэктар Самастойнага публічнага Комплексу аховы здароўя ў Гайнаўцы. — 31 снежня 2000 года прадстаўнікі Касы хворых заявілі, што медыцынскія паслугі забяспечаць тэхнічныя павятовыя бальніцы, якія мелі ўжо падпісаныя контракты. Людзі з Гайнаўкі і наваколля пачалі масава прыязджаць у сядзібу Касы хворых і разам з жыхарамі іншых рэгіёнаў адстайваць інтарэсы сваіх бальніц. Да-
біліся мы таго, што ў лютым адбу-

дзецца новы конкурс на шпітальныя медыцынскія паслугі. Будзем змагаца, каб новы контракт быў больш карысны для бальніцы. Зараз без абменявання прымаем і лечым хворых на ўсіх аддзяленнях.

Прадстаўнікі Самастойнага публічнага Комплексу аховы здароўя ў Гайнаўцы пропануюць лячыць хворых на 350 ложках. Пасля ўступных размов Каса згаджалася купіць паслугі ў інфекцыйным аддзяленні, чаго дабіваліся жыхары Гайнаўкі, збіраючы подпісы ў падтрымку існавання гэтага аддзялення. Уступна прынятыя былі пропанаваны адкрыцця психіяtryчнага аддзялення з 40 ложкамі і аддзялення па лячэнні алкалалізу з 20 ложкамі. Зараз пра-водзяцца ў іх рамонтныя працы. Пропануецца яшчэ пабольшыць колькасць ложак да 25 для пацыентаў, якія патра-

буюць пастаяннай апекі за кошт тэр-
апеўтычнага аддзялення.

— У гэтым годзе Каса хворых не хо-
ча купляць у нас ўсіх спецыялістычных
амбулатарыйных паслуг (даюць нам на
30% менш сродкаў, чым у мінулым го-
дзе), пропануючы нашым пацыентам
лячэнне ў ваяводскіх амбулаторыях, дзе
трэба чакаць у вялікіх чэргах, — пай-
фармаваў дырэктар Грыгорый Тамашук. — Гайнаўскім лекарам будзе ляг-
чэй знайсці новыя месцы працы, але для
медсясцёр адзіним шанцам на працу
стануць новаадкрытыя аддзяленні.

— Ад чатырох гадоў не было ў нас
павышэння зарплат. Палова медсясцёр
атрымлівае самыя нізкія зарплаты. Да
гэтай пары застаемся ў стады калек-
тыўнага процістаяння, — заяўляла Аляксандра
Мядзведзь, старшыня прафсаюза
медсясцёр у Гайнаўцы. — Да размовы
з дырэкцыяй у справе павышэння зар-
плат вернемся, калі будуць падпісаны
кантракты на медыцынскія паслугі.

Пасля забастоўкі гайнаўскія медсёстры атрымалі павышэнне асноўных зар-
плат на 80 злотых і гарантую, што вод-
пускі для павышэння кваліфікацый буд-
дуць платнымі. Зараз іх прадстаўнікі
удзельнічаюць у размовах з чыноўнікамі
Падляшскай касы хворых.

Падпісаны ўжо контракт на меды-
цынскія паслугі з Ведамаснай касай
хворых, які гарантует сродкі на 10%
вышэйшыя за мінулагодня і куплю ўсіх
медыцынскіх паслуг разам з пра-
філактыкай.

— Апошнім часам задоўжанасць Са-
мастойнага публічнага Комплексу аховы
здароўя ў Гайнаўцы паменшала і са-
стаўляла 2 525 тысяч злотых. Калі б
Падляшская каса хворых не паменши-
ла сродкаў за контрактаваныя паслугі,
то на працягу двух гадоў маглі бы лік-
відаваць нашу задоўжанасць, — выявіў
аптымістычны спадзяванні дырэктар
Грыгорый Тамашук.

Аляксей МАРОЗ

Гісторыя Беларусі паводле Кандыбовіча

Хаця ў беларускіх кнігарнях цяжка знайсці літаратуру па айчыннай гісторыі, аднак, не абазначае гэта, што яе зусім няма. Наадварот, сотні афіцыйных і неафіцыйных выдаўцаў выпускаюць там дзесяткі тысяч кніжак, якія перадаюцца з рук у рукі, аблімаючы ўсе структуры дзяржаўнага распаўсюджвання. Такім чынам удалося мне атрымаць кніжку Сымона Кандыбовіча *Разгром нацыянальнага руху ў Беларусі**.

Тэкст быў напісаны ў пяцідзесятых гадах і толькі ў 1999 г. трапіў рэдактару „Беларускага Гістарычнага Агляду” Генадзю Сагановічу, якому, пры дапамозе Віталя Скалабана, удалося ў нядоўгім часе выдаць яго ў кніжнай форме.

Сымон Кандыбовіч быў сведкам падзеяў, якія адбываліся ў Беларусі ў дваццатых і трыццатых гадах. Займаў ён у той час высокія дзяржаўныя і партыйныя пасты. Калі ў трыццатых гадах працавалася акцыя супраць беларускай інтэлігенцыі, Кандыбовіч выконваў абавязкі кіраўніка аддзела Савета народных камісараў БССР. Займаў тады вельмі выгаднае месца для назірання за бальшавіцкай палітыкай у Беларусі. Саветы арыштавалі яго ў 1940 г. У час нямецкай акупацыі далучыўся да нацыянальнага лагера. Быў нават членам Беларускай цэнтральнай рады. Перад уважадам Чырвонай Арміі ў Мінск выехаў у Нямеччыну, дзе правёў большасць свайго жыцця. Памёр у 1972 г.

Кніжку Кандыбовіча чытаеца вель-

мі лёгка, магчыма таму, што аўтар прадстаўляе выключна свой пункт гледжання на ўзнікненне і ліквідацыю беларускага руху ў Савецкай Беларусі ва ўспомнены перыяд. Гэта версія гісторыі, напісаная палітыкам і публіцыстам. Падаеца ў ёй шмат непацверджаных наўковымі даследаваннямі фактаў, таксама супяречных з вынікамі прац гісторыкаў. Аднак інтэрпрэтацыя Кандыбовіча фактаў і палітычных працэсаў, якія адбываліся ў той час у Беларусі заслугоўвае найвышэйшай увагі даследчыкаў.

Пераломным момантам у гісторыі нацыянальнага беларускага руху лічыў Кандыбовіч лютайскую рэвалюцыю ў Расіі. На ўсіх франтах салдаты і афіцэры царскай арміі з Беларусі пачалі яднацца ў нацыянальныя камітэты. Разам са знікненнем царскай улады перастала абавязваць жаўнерская прысяга. Аўтар сам быў жаўнерам расійскай арміі і добра адчуваў ту атмасферу. Вайсковае асяроддзе прывяло да склікання I Усебеларускага кангрэса ў снежні 1917 г., пасля якога пачаўся працэс стварання Беларускай Народнай Рэспублікі. Вялікай трагедый для беларусаў быў Рыжскі даговор аб падзеле краіны паміж палякамі і бальшавікамі. Амаль 18 мільёнаў беларусаў — лічыць Кандыбовіч — апынулася пад расійска-польскай акупацыяй. Сваю частку Беларусі бальшавікі падзялілі на Савецкую Беларусь і землі, якія ўключылі ў склад Расійской Федэрацыі. З самага пачатку на землях, інкарпара-

ванных Польшчай і Расіяй, пачаўся працэс дэнацыяналізацыі беларускага насељніцтва. Толькі ў маленъкай Савецкай Беларусі ў дваццатыя гады бальшавікі дазволілі на развіццё нацыянальнага жыцця. БССР аднак — паводле Кандыбовіча — служыць мела як магнітная сіла, прыцягваючая ўвагу беларусаў-грамадзян Польшчы і як база да падрыхтоўкі кіраўнічых кадраў у Заходній Беларусі. З думкай пра ўтварэнне савецкай Польшчы бальшавікі стварылі ў Беларусі і Украіне польскія нацыянальныя арганізацыі, стваральнікі культуры ў трыццатых гадах. Паказвае таксама характар наступающих змен. На працягу некалькіх гадоў Савецкая Беларусь стала толькі адміністрацыйнай адзінкай Савецкага Саюза. Усё, што мела нейкую нацыянальную адметнасць, бальшавікі імкнуліся ліквідаваць. Нацыянальны астрэвок на беларускай этнічнай тэрыторыі заліла агульнасавецкая культура.

Людзі, звязаныя з нацыянальным рухам — піша Кандыбовіч — паспелі, аднак, пакінуць такую спадчыну, што нават пасля іх забойства не пераставала яна выконваць сваю ролю. Аспрэчваць існаванне беларускай нацыі ці культуры не маглі ўжо нават яе найбольшыя ворагі.

Яўген Міранович

*Сымон Кандыбовіч, *Разгром нацыянальнага руху ў Беларусі*, Мінск 2000, выд. Беларускі Гістарычны Агляд, с. 160.

не выкарыстоўвае сваіх атрыбутаў. Ніхто ж не аблікоўвае вашай, рэдактары, дзеянасці.

Яшчэ маю адно пытанне да галоўнага рэдактара „Нівы”. Ці фактычна з „Нівой” не хоцуць пастаянна супрацоўніцаў інтэлектуалы з асяроддзя свядомых беларусаў, якія пісалі б не толькі пра мінулае, але і пра рэчаіснасць сённяшняга дня. Штогод выходзяць дзесяткі маладых выпускнікоў беларускіх філалогій у Польшчы і дзесяці яны існуюць. Пытанне дзе? І ці сярод іх няма вельмі таленавітых адзінак, якія сваім здольнасцямі падмацавалі б старонкі тыднёвіка? Немагчыма, каб не было. І так можна было б многа пісаць пра недахопы і дасягненні журналістай „Нівы”. З другога боку можна было б махнучы рукою і перастаць чытаць адзінную беларускую газету, калі б не хваравітая цяга да „Нівы”. Проста ўжо хвароба. Але як доўга можна жыць у атмансельм становішчы?

Добра гэта здароўя ўсім журналістам „Нівы” жадае „узалежнёны” чытак

Міхась Куптэль

Ад рэдакцыі: За жаданні дзякуюм, а Вашы заўвагі пастараваемся ўлічыць у рэдакцыйнай працы.

праца дае інтэгральны погляд і максімальнае абалуціненне тэмам, звязанымі з ўсім. А выснова такая: знаёмаць беларускай культуры ў Польшчы — нязначная, а да 1955 года і гаворкі амаль не было, што беларусы існуюць. Прычын гэтаму многа — Беларусь з Польшчай на працягу стагоддзяў мела суровую гісторыю, народы жывуць побач... І прыйдзе такі час, калі трэба больш прыгледзенца ўзаемна. Гэта суседзі навекі і трэба пра сябе ўзаемна ведаць больш, пазітыўна. Калі ўдасца расскіданае па розных публікацыях сабраць у больш глыбокія веды пра культурныя судносіны, то гэта ўсп'е зацікавіць і іншымі аспектамі судносін.

Аляксандр Вярбіцкі

Няхай вас не зводзяць пахвальныя лісты

Яшчэ некалькі гадоў таму не меў бы я нікага сумнення, каб шчыра сказаць, што на душы тое і на паперы. Цяпер кожнаму слову, кінутаму ў агародчык „Ніве”, прыгледаюся крытычна толькі таму, каб каго там фальшыва не зняважыць. І выходзіць на тое, што больш-менш кожны дзесяткі нумар „Ніве” даеца чытаць. Так, так, дарагі рэдактары, няхай Вас не зводзяць пахвальныя лісты некаторых чытачоў. Не ведаю як існуюць журналісты „Ніве” ў „Ніве”! Чытаўшы іх тэксты, маю пачуццё, што замест існаваць у „Ніве”, снуюцца па ўзбярэжжах журналістыкі ці публіцыстыкі. Прыкладам можа быць рэгістрацыя заняпаду жыцця ў беларускіх вёсках усходніх Беласточчыны паводле адной схемы: прыезд рэдактара „Ніве” ў вёску цягніком (аўтобусам), інтэрв'ю з солтысам, або іншым жыхаром, крышку статыстыкі, выезд з вёскі пад вечар. Вывад: заніканне жыцця вёскі, адной, другой, трэцяй. Пэўна так ёсць, але колькі ж можна чытаць такіх „рэпартажаў”.

Другі прыклад. Апошняя старонка з'яўляецца нібыта старонкай сатырыч-

най. Але Вандал Арлянскі траціць ужо жарт у сваёй творчасці. Не дзіва. Штотыдзень штосьці трэба напісаць. А каб яшчэ сатырычнае? Выходзіць чысты вандалізм. Ні то плакаць, ні смяцца. Не мае шчасця „Ніўка” да аўтараў. Як не Макацёр, то Вандал — „boki zguwać”. Яшчэ прытым глянуўшы на здымкі, падпісаныя лозунгам „Еўрасаюз, як ты мне мілы...!” Дарагі фотарэпартажысты, вы глядзіце на Еўрасаюз вачамі Мікалая Капчука. Не маецце сваіх вачэй, ці як? Я, як чытач „Ніве”, гляджу на гэтыя здымкі як на прапаганду антыеврасаюза: куды нам да Еўрасаюза, калі валацца хаты, закрываюць чыгуначныя станцыі, і т.д., і т.п. Бедная гэта краіна, поўная заняпаду і нэндзы. Калі так глядзім на фотарэпартажы У. Сідарука і чытаем рэпартажы А. Вярбіцкага, то мусім прызнаць рацюю варшаўскім уладам, што хоцуць зрабіць з усходніх Беласточчыны запаведнік, скансэн беларушчыны. Нікага прагрэсу? Нічога не змянілася на лепшае за дзесяцігоддзі нашага тут існавання? Далей жнем сяр-

пом, косім касой? Не ведаю ці хоць адзін конь ёсць у Махнатым. Ваду ўжо не цягаем з калодзежа, маем нават дзе-нідзе каналізацыю. У кожнай хаце тэлефон, не гаворачы пра радыё ці тэлевізор. А як людзі прыгожа і дорага апрануты і не абуваюць перад царквой адзінных ботаў, як калісі. А якая механізация ў гаспадарцы. Хто гэтага не бачыць, фальшне рэчаіснасць. Так, так дарагі рэдактары „Ніве”, трэба глядзець на гэту ж рэчаіснасць усебакова. А калі хоцыць не ўмее так глядзець, або мае скрыўленыя вочы, не мусіць працаць у „Ніве”.

Яўген Міранович піша, што няма водгуку на ліст 14-ці („Ніва” н-р 51). А якога водгуку ён спадзяеца? Хто будзе адказваць на пастулаты і на раканне, калі яго да гэтага не прымусім. Справа ж вельмі простая. Выслаць журналістай „Ніве” да адрасатаў ліста, прыгатоўленых да размовы і запытаць іх, што яны думаюць пра змест ліста. І паведаміць чытачам „Ніве”, слухачам „Рады” і не толькі. Такая ёсць павіннасць журналістаў. Чацвёртая ўлада ў „Ніве”

Міжсуседскія культурныя судносіны

Доктар Юрэс Вашкевіч, супрацоўнік Навукова-асветнага цэнтра імія Францішка Скарыны ў Мінску, напісаў у праф. Ежы Тамашэўскага з Варшавы дысертацию н.т. „Беларуска-польскія культурныя судносіны ў 1945-91 гг.”. Аўтар працы нарадзіўся ў раёне Койданава. Пра сваю сям'ю гаворыць: усе нашы маглі на Міншчыне.

Матэрыялы для дысертаты збираліся нацыянальным архіве Беларусі (даўней Архіў ЦК КПБ) і ў Archiwum Akt Nowych у Варшаве. Таксама праводзіў размовы з асобамі, якія мелі дачыненне да гэтих спраў; многія з іх выказваліся неахвотна.

— Тэма вельмі шырокая, — кажа д-р Юрэс Вашкевіч, — усе нават здзіўляліся, чаму такую шырокую ўзяў. Ёсць у нас напрамак адносін з іншымі краінамі і прысутнасць у іх культуры. У мяне быў напрацаваны матэрыял на польскі напрамак і я хацеў яго выкарыстаць. Тэма мала распрацаваная, а рызыка вялікая, бо „лицом к лицу лица не увидзіць”.

Абагульненнем праблемы з'яўляюцца адносіны таталітарных дзяржаў, якія праз сістэму сцэнтралізаваных органаў на свой спосаб фарміравалі тყы культурныя адносіны. Адзін з раздзелаў і прысвечаны грамадска-палітычным

умовам. Аўтар асона разглядаў прысутнасць беларускай літаратуры і мастацтва ў Польшчы. Таксама навуку, мовазнаўства, фальклор, гісторыяграфію і эміграцыйную ўспаміны.

— Калі пішуць пра навейшую гісторыю, то аўтары найбольш увагі адводзяць палітыцы і гаспадарцы. А за культуру я ўзяўся таму, што гэты аспект вельмі добра адлюстроўвае эпоху, напрыклад, сацрэалізм. Тэму можна дасканаліць і дапаўніць, бо жыццё прыносіць новыя факты, а межы дасканаласці не існуюць.

Сенсацыйных адкрыццяў няма, але

жоўнага універсітэта, Беларускай акадэміі навук, дзесяткі інстытутаў, а новы камісар асветы Антон Баліцкі прадставіў у 1928 г. праект рэформы асветы ў БССР, дзе асновай адукцыі грамадзян рэспублікі павінна была стаць сярэдняя школа. Але гэтыя праекты не маглі ўжо ажыццяўіцца.

Бальшавікі ў канцы дваццатых гадоў памянялі канцепцыю сваёй зневядомай палітыкі. То, што раней было пажаданым, згодным з савецкім заканадаўствам, цяпер стала найбольшым злачынствам. Кандыбовіч шырокая апісвае лёссы паасобных арганізатаў беларускага нацыянальнага жыцця, стваральнікаў культуры ў трыццатых гадах. Паказвае таксама характар наступающих змен. На працягу некалькіх гадоў Савецкая Беларусь стала толькі адміністрацыйнай адзінкай Савецкага Саюза. Усё, што мела нейкую нацыянальную адметнасць, бальшавікі імкнуліся ліквідаваць. Нацыянальны астрэвок на беларускай этнічнай тэрыторыі заліла агульнасавецкая культура.

Людзі, звязаныя з нацыянальным рухам — піша Кандыбовіч — паспелі, аднак, пакінуць такую спадчыну, што нават пасля іх забойства не пераставала яна выконваць сваю ролю. Аспрэчваць існаванне беларускай нацыі ці культуры не маглі ўжо нават яе найбольшыя ворагі.

Яўген Міранович

*Сымон Кандыбовіч, *Разгром нацыянальнага руху ў Беларусі*, Мінск 2000, выд. Беларускі Гістарычны Агляд, с. 160.

Гмінная бібліятэка

Дырэктар Нарваўскага асяродка культуры Ала Сяткоўская, здаецца, грунтоўна падрыхтавалася да майго прыезду 19 снежня. У асяродку ўсё блішчыць. Хаця да свят яшчэ больш двух тыдняў, вясёлымі агенчыкамі падморгваюць ёлкі. У працаўніц модныя прычоскі і ўсе яны нейкія... святочныя.

Прыемна быць у такім асяродку, дзе ўсё мае сваё месца і ёсьць месца для кожнага. Ала Сяткоўская, здаецца, дыхае ім. Хадзіце, паглядзіце бібліятэку, запрашае яна мяне.

А бібліятэка ж, якая месціцца на адзін паверх ніжэй, гэта як бы яе дзіця. Яна кіравала ёю доўгія гады, пакуль не стала ў май дзевяноста дзвеялага дырэктарам Нарваўскага асяродка культуры.

У гмінную бібліятэку яна найперш улажыла сваё сэрца, а веды, якія здабыла ў беластоцкай Студыі бібліятэказнаўства, вельмі дапамаглі ёй. Ды і цяпер Ала Сяткоўская не парывае з бібліятэкой і хоча мне яе аваўязкова паказаць.

Сыходзім на ніжэйшы паверх, які займае бібліятэка. Калі б у мяне запыталі, што найбольш характэрна для Нарваўскага асяродка культуры, я б сказала: тут утульна! Скромны звонку шэры будынак пажарнай рамізы пераўласбляеца, калі ўвойдзеш збоку ў асяродак культуры, два паверхі якога месціцца над пажарнай рамізай.

Калі будавалі будынак для рамізы, тагачасны войт Ян Тапалянскі сказаў: „Завялікі на добраахвотную каманду! Я тут бачу цэнтр культуры з бібліятэкой!” Так і зрабілі.

У бібліятэцы сустракаем старшага

бібліятэкара Анну Андраюк-Савіцкую. Яна працуе тут ад пачатку 1995 года. Гэта вельмі здольны працаўнік, гаворыць пра яе дырэктор Ала Сяткоўская. Яна ў нас робіць таксама дэкарацыі, усё адбываецца пад яе наглядам. Раней Аня працавала ў бібліятэчным філіяле ў Трасцянцы. У свой час я прасіла войта Якуба Садоўскага, каб перавёў яе ў гмінную бібліятэку ў Нарве. Закончыла яна таксама Студыю бібліятэка-знаўства пры Ваяводскай бібліятэцы ў Беластоку.

Гмінная бібліятэка ў Нарве мае два філіялы: у Ласінцы, дзе бібліятэкам працуе Аліця Станько, і ў Трасцянцы, дзе бібліятэку вядзе Крыстына Келбашэўская. Калісі у бібліятэцы ў Нарве працавалі трох бібліятэкаров. Пасля склаўшчыні штатных адзінак і тут ёсьць месца толькі для аднаго бібліятэкара. Калі трэба, аднак, бібліятэкары з філіялаў дапамагаюць у Нарве Анне Андраюк.

Ды і дырэктар Ала Сяткоўская і сёння бібліятэкі не цураеца. Бібліятэка ж адчынена ад дзвеятай гадзіны аж да дзвеятынніцтва. Калі Аня Андраюк прыходзіць пазней, дык раней Ала Сяткоўская замяшчае яе, ці, наадварот, працуе даўжэй вечарамі. Так што нельга сказаць, што бібліятэкар тут пакінуты сам сабе. Ала Сяткоўская таксама піша справаўдачы, робіць пакупкі (купляе кніжкі для дарослых, Аня Андраюк — для дзяцей), дае ім месца ў каталогах і на паліцах, а калі трэба, дык і пазычае кніжкі. Ну, і наогул вядзе нагляд над ўсёй гмінай бібліятэкой.

Памяшканне гмінай бібліятэкі

Старши бібліятэкар Анна Андраюк-Савіцкая.

у Нарве складаецца з трох пакояў. У адным з іх месціцца пазычальні для дарослых. У другім — дзіцячы аддзел і чытальна зала, прыемна тут. Ёсьць таксама і трэці, невялікі пакой, дзе знаходзяцца энцыклапедычныя выданні, якія пазычоюцца толькі на месцы. Розныя тут слоўнікі, даведнікі, энцыклапеды.

У гмінай бібліятэцы налічваецца 25 000 кніг. Толькі ў Нарве выпісваецца трыццаць часопісаў і па шэсць — у філіялах. А ёсьць жа бібліятэкі, дзе выпісваюць усяго па 2-3 часопісы.

У 2000 годзе ў гміне было 650 чытачоў, не лічачы тых, што чытаюць у чытальні.

Ці ёсьць у бібліятэцы беларускія выданні? Добра было, кажа Ала Сяткоўская, калі дырэктарам Ваяводскай бібліятэкі была Валянціна Сіняковіч. Яна часта ездзіла на Беларусь і падкідала нам прывезеныя адтуль беларускія

кніжкі. Мы атрымлівалі іх бясплатна. Але і так беларускія кніжкі купляем, хатця, праўду кажучы, больш на патрэбы вучняў. Маём выданні нашых „белавежцаў”, беларускія энцыклапедыі, 5-6 кніжак а. Рыгора Сасны. Нядайна закупілі кніжкі „Драўляныя цэрквы Беласточчыны” і „Сцежкамі праваслаўя”. Шмат у нас белетрыстыкі, аднак на беларускім мове — мала, больш — на польскай і рускай. Але ідзэм з духам часу: ужо пачынаем купляць англійскія кніжкі: слоўнікі, кнігі для дзяцей.

Грошай на кніжкі нам самаўрады не шкадуюць. Самі пытаюцца, ці не трэба дадаць. Ніколі ў нас не было праблемы, каб не было грошай на кнігі ці на выпіску часопісаў, сцвярджает дырэктар Ала Сяткоўская.

Ада ЧАЧУГА
Фота аўтара

З каляднымі гвядзамі

Праваслаўнае выдавецтва „Братчык” на другі дзень Ражджаства Хрыстовага, 8 студзеня 2001 года, арганізавала IV Рэгіональны конкурс калядных гвядзаў, які прыйшоў каля Свята-Троіцкага сабора ў Гайнайцы.

Яшчэ перад Літургіяй першыя каляднікі прывезлі свае гвядзы і паставілі перад уваходам у царкву. Калі вернікі пасля богаслужэння выходзілі з сабора, стаялі ўжо 14 гвядзаў і на адмысловых лістоўках можна было галасаваць на самыя прыгожыя і цікавыя. Многім гайнаўянам цяжка было вылучыць адну самую прыгожую гвядзу, бо ўсе выкананыя былі вельмі акуратна і цікавы.

Гайнаўянам найбольш спадабалася гвядза Уладзіміра Петручук з Гайнайкі, на якую прагаласавала 41 асоба. Атрымаў ён дыплом і грашовую ўзнагароду, якую ўстанавіў Васіль Піунік, дырэктар Фонду праваслаўнай культуры ў Варшаве. Выконваць гвядзы Уладзімір Петручук пачаў у 15-гадовым узросце. Сёлета зрабіў ён дзве вялікія гвядзы. Адну прадаў, а другую трymаў на конкурс. На другім месцы апынуўся

Юрка Петручук з Курашава, які меў падтрымку 16 галасуючых. Прывёз ён гвядзу проста ад калядовання. Многа разоў калядаваў з ёю бацька, Юрый Петручук, які выкананаў яе 30 гадоў таму. Сын з дапамогай бацькоў нанава аклеіў яе і, згодна з традыцыяй, пайшоў славіць Нованараджанага Хрыста. У Курашаве сёлета калядавала яшчэ 11 груп дзяцей і моладзі, у тым ліку 6 з гвядзамі. Трэцяе месца заняла гвядза Марціна Леўчука з Ліпін, які выкананаў яе з дапамогай дзядулі Пятра Шведа. Якуб Багацэвіч з Крывіцкіх, які ў мінулых гадах атрымліваў узнагароды, сёлета, таксама, прыехаў з цікавай і вялікай двухрадавай гвядзай і заняў чацвёртае месца. Усе ўдзельнікі атрымалі іконкі, дыпломы і кніжныя ўзнагароды, а пераможцам уручылі альбомы пра Святу Гару Афон.

— Галоўная ідэя конкурсу — захаванне сярод мясцовага насельніцтва традыцый выконвання гвядзаў і працягнаванне праваслаўнай культуры, — заявіў арганізатор конкурсу Марк Якімюк з выдавецтва „Братчык”. — Сёле-

Пераможцы конкурсу са сваімі гвядзамі (злева: Юрка Петручук, Уладзімір Петручук і Марцін Леўчук).

та было яшчэ больш гвядзаў чым у мінулых гадах. Не заўважыў я, каб паяўляліся на конкурсах ранейшыя экземпляры. Цешыць, таксама, высокі ўзровень іх выканання.

Зараз даступная рознакаляровая прыгожая папара, якую ўдзельнікі кон-

курсу ўмела выкарысталі для аклейкі гвядз. У гэтым годзе на гвядзах паявілася больш іканапісных матываў. У многіх было ўстаноўлена асвятынне для калядовання ноччу.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

жарты, варожбы. Пасля ў гэтыя варожбы ўключаем і публіку.

Сцэнка пераплятаецца „шчадроўкамі”, якія спяваюць „гагатоўшчыкі” („Лісічкі”). Сыплецца народны гумар: „Як буде рэшто овса, а навэрх кубаса, то і заграю”, „Давайтэ кубасу, бо хату рострасу”, — прыгаворвае гарманіст і ўсё выходзіць вельмі смешна.

Усе дапамагалі, як маглі. І дырэктор Ала Сяткоўская, і бібліятэкар Аня Андраюк, якая зрабіла нам „пліту” і „акно”, дапамагалі таксама двое бацькоў.

Сярод варшаўскай публікі я бачыла

вельмі ўзрушаных людзей. У некаторых у вачах былі слёзы, і я нават запыталася, ці гэта ад смеху, ці ад узрушэння. Відаць было, аднак, што гэта было ад таго другога.

Было на вечары тэлебачанне, і насы людзі агледзелі нас па другой праграме, пакуль мы прыехалі.

На 27 студзеня нас запрасілі выступіць у будынку ГП БГКТ на Варшаўскай 11 у Беластоку, паведаміла нам Аліна Кос.

А мы віншуем „Лісічак” з чарговым поспехам!

Ада ЧАЧУГА

Шчодры вечар з „Лісічкамі” ў Варшаве

[1 ♂ працяг] пяк і печанае параза ды не захацела ніякай платы.

Гледачы, сабраны ў Этнографічным музеі, усім частаваліся ахвотна, з'елі ўсё яшчэ было мала.

Ну, а цяпер пра пастаноўку. У ёй іграли і дарослыя. Ролю бабкі іграла аўтарка сцэнкі Аліця Станько, а дзеда — Яўген Дудзіч, настаўнік з Ласінкі, які вучыць у Нарве, ён сыграў сваю ролю вельмі натуральна, можна сказаць, да-

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Наймалодшая ўдзельніца, пяцігадовая Дамініка Юшкевіч, калі забылася апошняга радка верша, расплакалася. Тады дзяўчынка паказала свой харктар. Выйшайшы з мамай на калідор, абцёршы слёзкі, бойка заявіла: „О не — я не здамся!” Вярнуўшыся ў святліцу, стала пасярэдзіне залы і смела (ды да канца) прадэкламавала верш „Чистая градка”... Пасля радасці не было канца — Дамініка заваявала першае месца!

***

17 студзеня г.г. у Нарве адбыліся школьныя элімінацыі дэкламатарскага конкурсу „Роднае слова”. Прыйшлі ў ім удзел 31 навучэнец пачатковай школы (у тым ліку двух пяцігодкаў і адзін шасцігодак) і 6 гімназістай. Камісія ў саставе **Ніна Абрамюк** (старшыня), **Мар’я Ляшчынская** і **Мар’я Іванюк** прызнала месцы і вылучэнні. **Гран-пры** атрымала **Анна Іванюк**, вучаніца шостага класа. Аня, традыцыйна, падрыхтавала твор Міколы Гайдука — „Кароткі валасок”. Жартоўнае апавяданне ў выкананні таленавітай дэкламатаркі спадабалася не толькі камісіі, але і ўсім ўдзельнікам. Аня з тонкасцю і вялікім майстэрствам адлюстравала не толькі народную псіхалогію герояў, але і раскрыла харство ды багацце літаратурнай мовы Міколы Гайдука. Ну і які тэмперамент дэкламатаркі, акцёрства! Бр-р-р-рава!

***

Другакласніца **Ані Порац** заваявала сімпатью камісіі дзіцячым і адначасова грацыёным выкананнем жартоўнага вершыка „Колькі кашак у кашы?”. Прыйтym па старалася яна пра дбайнае і прыгожае вымаўленне і інтанацыю. Таксама трэцякласніца **Юстына Асіпюк** з чуласцю і ласкава сказала верш пра „Слёзы Іванкі”, не губляючы пры гэтым вялікай культуры слова.

Ну і яркая зорачка конкурсу — **Магда Дудзіч**! Яе пераказ казкі

Анна Іванюк — Гран-пры 2001.

Дэкламатары з Нарвы дарылі жывое слова

„Конь і леў” настолькі зязу таленатам, бліскучым акцёрствам, што хоціцца сказаць: расце моцная канкурэнтка Ані Іванюк! Цікавая з’ява — Магда шмат што пераняла якраз у сваёй старэйшай сяброўкі, прычым усё дапасавала да сваёй уражлівасці і тэмпераменту. Вялікая радасць слухаць і ацэніваць такіх дзетак!

***

Гімназісты, у адрозненне ад вучняў пачатковых класаў, больш стрымана адносяцца да ўдзельніцтва

ў конкурссе. Папраўдзе — у гэтай катэгорыі астаюцца адно ветэраны, дасведчаныя і прызнаныя лаўрэаты (нават) цэнтральных элімінацый.

Першае месца заваявала непаўторная **Наталька Кос** за выкананне верша „Жабрак і шчасце”.

На другім месцы апынулася **Паўліна Пашко**, два трэція камісія прызначыла **Еве Русіновіч** і **Святлане Федарчук**, вылучэнне — **Іаанне Кананюк**.

У голасе гімназістай, што трэба сцвердзіць з жалем, не было ўжо таго энтузізму і радасці з самога выступлення, што ў малодшых сяброў. Тут вырашала дасведчанне і шматгадовы гард. Толькі згаданая ў пачатку Наталька трymала па-ранейшаму фасон (яна нават два разы пе-раапранулася!).

***

А вось і прозвішчы ўсіх лаўрэатаў: У катэгорыі вучняў 0 — III класаў (у тым ліку пяцігодкі):

I месца

Дамініка Юшкевіч
Павал Асіпюк
Анна Порац
Юстына Асіпюк

II месца

Агнешка Апольская
Сцяпан Гэва
Іаанна Грынівіцкая

* * *

У маё акно
стукае нач.
Толькі яна ведае,
што я цяпер перажываю.
Толькі яна бачыць, што я
перажываю сябе.

Іаанна Кананюк,
II „а” кл. Гімназіі ў Нарве

III месца

Анэта Купрыяновіч
Маргарыта Харкевіч
Эмілія Іванюк
Вылучэнне
Рафал Дзікевіч
Сільвія Анджэюк
Кацярына Гэва

***

Сярод 11 старэйшых дэкламатаў у катэгорыі вучняў IV — VI класаў камісія прысвоіла:

I месца
Магда Дудзіч

II месца
Ала Міранчук
Агата Капейчык

III месца
Анна Дудзіч
Юстына Ракоўская

Вылучэнне
Юстына Пашко
Іаанна Стоцкая

Лаўрэаты школьнага конкурсу неўзабаве выступяць у гмінным конкурсе „Роднае слова”, які правядзе Нарваўскі дом культуры.

***

На канец варта прыгадаць пра сёлетні рэпертуар дэкламатаў. Самая вялікая колькасць падабрала вершы Валянціна Лукшы і Віктара Шведа. З „белавежцаў” выступілі Мікола Гайдук і Юрка Баена. Спэцыяльную ўзнагароду за арыгінальную падборку твора атрымала **Агнешка Ваўранюк**, якая дэкламавала верш Жанэты Ролі „Родны кут”. Трэба спадзявацца, што такая падборка тэкстаў будзе практыкаўцаўцца ў наступных гадах. Тым больш, што на працягу апошняга года ў Нарве абраўдзіла ў цікавых аўтараў. Такіх, як таленавітая Ася Кананюк, вершы якой радуюць і нахіняюць усіх чытачоў „Зоркі”.

ЗОРКА

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Гімназісткі: (злева) Паўліна Пашко, Наталька Кос, Ева Русіновіч, Святлане Федарчук, Іаанна Кананюк.

Дамініка Юшкевіч — I месца.

Традыцый, традыцый!

Пост і Свята Каляд — гэта час, калі людзі даруюць сабе віну і стараюцца быць лепшымі для сябе і іншых. Калісьці людзі інакш святкавалі Каляды і Новы год як сёння. На жаль, многія традыцыі ўжо не практыкуюцца, яны перастаюць існаваць.

Наши прарабулі і бабулі добра памятаюць, што яны рабілі ў гэты час у мінулым. У вёсцы Малочкі, дзе жыве бабуля, вечарамі маладыя дзяўчатацы рабілі саламяныя павучкі і ткалі. Людзі гаварылі, што калі дзяўчына не ўмела рабіць павукоў, ткаць і не рабіла гэтага ніколі, тады яна не будзе мець шчасця ў жыцці. Таму нават дзяцей у доўгія зімовыя вечары вучылі рабіць павукоў, каб яны мелі добрае жыццё. Жанчыны збіраліся ў адным доме і праводзілі час на размовах аб штодзённым жыцці. Калі збіралася іх больш, яны спявалі каляндныя песні. У апошні дзень перад Калядамі мужчыны рабілі са збожжа ці сена „Каляду” ці „Госць” (як завуць у некаторых вёсках). Жанчыны рыхтавалі посныя стравы (абавязкова аўсяны кісель). Дзецы ўпрыгожвалі ёлку (але толькі пасля калянднай вячэры), абавязкова яблыкамі, саламянымі анёламі ды ланцужкамі. Традыцыя наказвала, каб за каляндны стол сесці толькі тады, калі на небе паявіцца першая зорка і абавязкова да гэтай пары нічога не елі. У кутку пад іконамі стаяў „Госць”, а на стале пад белым абруском ляжала сена. Вячэру пачыналі ад просвіры. Пасля яе ў некаторых вёсках елі куцю (у іншых вёсках куцю елі на канец вячэры). Трэба

Наталля МАРТЫНОВІЧ,
Бельск-Падляшскі

Уладзімір АРЛОЎ, Адкуль наш род

Вялікае княства Літоўскае

Уявіце, што калісьці ўсіх беларусаў звалі ліцвінамі, або літоўцамі. Гэта было ў часы Вялікага княства Літоўскага.

Прычым не толькі суседнія народы менавалі нас ліцвінамі, а Беларусь — Літвою. І дома, і трапляючы за мяжу, жыхары Вялікага княства Літоўскага таксама з гонарам казалі пра сябе: „Мы — ліцвіны”.

Шмат хто з беларусаў лічыў сябе ліцвінам і значна пазней, калі Вялікага княства ўжо не існавала. Літвой называў сваю родную Наваградчыну выдатны паэт Адам Міцкевіч. Мужны камандзір беларускіх паўстанцаў Кастусь Каліноўскі таксама зваў радзіму Літвой. Ліцвінамі лічылі сябе яшчэ паўстанцікі правадыр Тадэвуш Касцюшка, беларускі пісьменнік Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч ды іншыя нашы славутыя землякі.

Новая дзяржава

Як мы ўжо ведаем, з часоў князя Валодышы на палачанаў і суседніх балтаў з заходу нападалі нямецкія рыцары. Яны хацелі авалодаць нашай зямлёй, а яе жыхароў анямечыць, гэта значыць, прымусіць забыць сваю мову і ператварыць у немцаў.

Небяспечны вораг з'явіўся і з другога боку, з усходу. Адтуль насоўваліся мангола-татарскія орды. Татары захапілі Кіеў і шмат якія іншыя ўкраінскія і расійскія гарады.

Разрозненая беларуская княствы апынулася паміж двух агнёў. Каб вы-

было скаштаваць кожную страву, каб быць шчаслівым увесь год. Пасля вячэры гаспадыня не прыбрала стол, пакідала ежу душам памерлых, якія мелі ў гэтыню ноч прыйсці ў хату. Пасля свята Каляд людзі чакалі Гагатуху. Вечары паміж Калядамі і Хрышчэннем Гасподнім называлі святымі вечарамі. Нельга было тады нічога рабіць і карыстацца вострымі прадметамі (нажом ці нажніцамі), каб не скалечыць ніводнай душы, якая магла прыйсці ў хату. Вечарам перад сном гаспадар клаў на стале хлеб, каб душы мелі ежу і не пакрыгудзіліся. Апошні вечар перад Новым годам называлі Шчодрым вечарам або Гагатухай. Жанчыны пяклі тады кішку (без яе не было праўдзівай Гагатухі). Маладыя хадзілі ў гэты дзень па хатах і спявалі. Калі гэты спев спадабаўся гаспадыні, давала дзесяцам кішку, калі не — не давала. Тады спевакі гаварылі: „Гагатуха гагатала, нідзе кішкі не дастала” і ішлі далей. Вячэра ў Шчодры вечар была вельмі багатая. Людзі елі мяса, садавіну, агародніну, здобны пірог і хлеб. Толькі гаспадар не еў доўга, бо хлопцы і дзяўчатацы ў гэтыну ноч рабілі розныя жарты, асабліва ў тых хатах, дзе былі закаханыя пары. Гаспадар пільнаваў свайго дабытку. Хлопцы, напрыклад, часта хавалі брамку і казалі гаспадару яе выкупляць. Ноччу людзі хадзілі ў царкву і доўга маліліся. Цяпер людзі моляцца інакш і большасці традыцыі не ведаюць.

— Аддайце нам дзядулю Мікалая, злосныя піраты! — дамагаюцца дзеці.

Ёлка, ёлка!..

11 студзеня, у чацвер, у беларуска-польскім дзіцячым садку ў Беластоку зрання зарайлася ад таямнічых каляровых асоб. Ну, не было як распазнаць маладых людзей, ні нават паняў-выхавацелек, ні кухарак, ну, хіба толькі пані Анэта выглядала як заўсёды ў жоўтым халаце. Піраты, няянія каралеўны ды князёўны, рыцары, мушкецёры, батманы, супермены, спайдэрмены, кракавякі, дзідзі малая з соскамі, вёсны ды ночкі, цыганкі, арабкі, чараўніцы... Уесь садок на першым паверсе, залы разгароджаныя, танцаваць можна з размахам, паасобку, у кола, вужакай рассунуцца на ўсё прадшколле! І чакаць Дзеда Мароза, ці Святога Мікалая, як яго там называць. Спачатку нейкія жыватастыя і жалезназубыя піраты таго дзядулю ў чырвоным плашчы злавілі і патрабавалі выкупу. Страшныя! Нічога, што крыш-

ку змахвалі на паняў! А той матрос бедны, чырванашчокі (пані Аня Бабік), так стараўся выбавіць таго багатага дзеда, які нёс быў падарункі дашкольнікам, а яго тыя піраты загарнулі разам з торбай!.. Ну, удалося! Аддалі піраты Святога Мікалая, ды ён, здаецца, несапраўдны. Дзецы сказалі: малады. Дзед Мароз не можа быць замалады. Бо ж відан! Хай тая барада і дарблена, але ж ці ён сапраўдны? Той спрадвечны старэча дык павінен быць больш саноўны, ну, як сапраўдны дзед! Ды хай яго! Усё ж, падарункі прынёс. Для душы і цела — і пачаставацца, і намаляваць, і пачытаць што там у тых пачках было, што з аграмаднае торбы цудоўны госьць дзесяцам прынёс.

Шкада, што так доўга чакаць трэба наступнай такай сустрэчы...

Міра ЛУКША
Фота аўтара

Польска-беларуская крыжаванка № 4

Запоўніце клеткі беларускім словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

	Wrzawa		Nora	
	Siła			
	Słońce			
	Zima			
	Kram			
	Kanada			

Адказ на крыжаванку № 53: Парк, вага, карагод, дом, агарод. Вада, парог, гама, ачаг, клад.

Узнагароды, жэлевыя аўтаручкі, выйграў: **Марта Купчук** з Ляхоў, **Каміль Сегень** з Дубін, **Марта Кузыка** са Старога Беразова, **Анджэліна Сельвясюк** з Бельска-Падляшскага, **Наталля Герасімюк** з Махната.

Віншуем!

Аднаўляючы калядаванне

У сваёй групе перамаглі белегімназісты.

IV Гайнаўскія сустрэчы з праваслаўным калядкай традыцыйна адбыліся на трэці дзень Ражджаства Хрыстовага, 9 студзеня 2001 года, у спартыўнай зале Гайнаўскага белліцэя. Зала была святочна ўпрыгожана: побач іконы Збавіцеля размешчаны былі беларускія надпісы, вялікі і прыгожы ёлкі ды мноства зорак.

Сустрэча распачалася ад малітваў і выступлення Гайнаўскага дэканата, мітрафорнага пратаяеря Міхаіла Негярэвіча, які расказаў пра традыцыі каля-

давання і ролю калядак у святкаванні Ражджаства. На чатырохгадовую традыцыю калядавання ў белліцэ спаслаўся дырэктар Яўген Сачко. Ён прывітаў гасцей, сярод якіх былі прадстаўнікі духовенства, мясцовай адміністрацыі і культурных установ ды арганізацый.

Першымі на сцэну выйшлі дзеткі з Самаўрадавага прадшколля н-р 2 у Гайнаўцы, якіх рыхтавала Вера Акачук. Іх калядкі „Раждество Христова” і „Скінія златая” спадабаліся і публіцы, і камісіі, якую складалі настаўні-

ца музыкі Марыя Сцепанюк і супрацоўнікі ГДК Аліна Саевіч і Аляксандар Лукашук. Сярод трох калядных груп дашкольнікаў дзеткі з садка н-р 2 занялі першае месца. З ліку наймалодшых каляднікаў з падставовых школ на першым месцы апынулася вучні са школы н-р 5, якіх падрыхтавала Марыя Ацкевич. Вучням і бацькам асабліва спадабалася калядка „Ціхая ночь”. Самую вялікую колькасць калядуючых груп складалі вучні IV-VI класаў падставовых школ. Камісія найвышэй ацаніла дзяцей з парафіі св. Іаана Хрысціцеля, якіх рыхтавала Веранея Кацюбайла і вучняў з ПШ н-р 2, якім на акардэоне акампанаваў Марк Мацюка. Дырыжор Веранея Кацюбайла займаецца з дзяцічым хорам ужо паўгода. На агляд падрыхтавалі яны калядкі „Званы” і „Добры вечар табе”.

Другое месца ў гэтай групе занялі дзеці з прыхода св. Дзімітрыя Салунскага, якім апякуеца айцец Ян Валкавыцкі, а трэцяе — вучні V класа ПШ н-р 6, якіх рыхтавала Эва Чурак і дзеці са школы н-р 1, пад кірункам Марыі Леўшы.

У групе гімназій найлепш заспявалі дзяўчыты з Белегімназіі, якіх рыхтавала Бажэна Ляўчук, а другое месца занялі вучні з Гімназіі н-р 2, якім апекаваўся айцец Ян Гацуць.

Калі вядучыя белліцэісты Аліція Ленюк і Цэзары Скепка запрасілі на сцэну каляднікаў з сярэдніх школ, зала запоўnilася ліцэістамі, якія прыйшлі паслуhaць сваіх сяброў.

— Найбольш спадабаліся нам калядкі ў выкананні калядкы „Знічка” з белліцэя. Усе калядкі заспявалі яны правільна, дзяўчыты вельмі добра адчуваюць тое, што спяваюць, — дала ацэнку Марыя Сцепанюк пасля аўшчэння рэзультатаў працы конкурсаній камісіі. — Хаця сёлетні рэпертуар быў мала разнародны, то відаць, што вучні хочуць спяваць, радующа калядаваннем.

Калядкы „Знічка”, які заняў першае месца ў групе сярэдніх школ, да выступлення рыхтавала Бажэна Ляўчук. Другое месца занялі вучні з Брацтва праваслаўнай моладзі з Гайнаўкі, якім апекаваўся айцец Славамір Хвойка, а памагала падрыхтавацца Эмілія Троц, і вучні Комплексу прафесійных школ, якім апекаваліся Юзэф Коркус і Нэля Шчукі. Трэцяе месца заняла моладзь з Агульнаадукацыйнага ліцэя н-р 1, з якім займалася Ірэна Лукашук, а вылучэнне атрымалі вучні з класа I „б”, якіх падрыхтаваў айцец Андрэй Буслоўскі. У катэгорыі найстарэйшых вучняў рэпертуар быў разнародны, а выкананне калядак займаўнае. У час мерапрыемства выступілі 25 груп, у якіх спявалі звыш 340 асоб. Мерапрыемства ў белліцэ ўжо чарговы раз удала пасадзейнічала аднаўленню калядавання ў Гайнаўцы. Усе ўзнагароджаныя групы прымуць удзел у Павятовым аглядзе калядных калядкыў у Гайнаўскім доме культуры.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

I конкурс калядак для вучняў бельскіх школ

Хрыстос учора, сёння і навекі

Аніта Вяршко, Марыя Мадэйская і Анэта Горнава да выступлення рыхтаваліся самі.

Два дні да гэтага агляду калядак, за-думанага айцом Пятром Снарскім, пра-свой уздел у ім заявіла толькі шэсць калядных груп. А 13 студзеня ў белліцэ было іх ужо 29 з 30. Айцец Пятро страшнна хваляваўся, ды ўсё адбылося на

хвалу Божую, з духоўным уздымам і спраўна. Камісія, якой старшыняваў епіскап Бельскі Грыгорый (разам з ім — айцец мітрат благачынны Бельскага дэканата а. Георгій Такарэўскі, айцец мітрат дырэктар Іканапіснай школы а. Лукашэвіч).

Калядкы „Журавінкі” з Агароднічак пад кіраўніцтвам Ніны Аўгустыновіч спявалі калядныя песні на беларускай і рускай мовах, напісаныя ўзбелініцай хору Нінай Панкевіч. Чамусыці на арыгінальнасць тэкстаў камісія не зварнула ўвагі. А вось словаў першага куплета адной з калядак:

Ляонцій Тафілюк, кіраўнік аддзеяла Бельскага дома культуры Яніна Плютовіч і рэгент Успенскай царквы магістр Ірынэй Лаўрашук) старалася спраўядліва ацаніць старанне маладых спевакоў на хвалу Божую. Узнагароды былі ёсці, але не гэта было найважнейшае. Галоўнае, што спонсары і арганізаторы (Бельскі дом культуры, белліцэ, бельскае павятавае стараства, управа горада Бельска, „Унібуд”, Водна-інжынернае прадпрыемства „Эконісбуд”, Дарожна-мастовая прадпрыемства „Марк-інсбуд” у Бельску-Падляшскім) бачаць каштоўнасць такога тыпу сустрэч, якія дзеля блаславенай справы разварушилі школынае асяроддзе ўсяго горада.

Спёй, як і малітва, праабражает чалавечую існасць, зазначыў епіскап Грыгорый, і праз гэта дасканаліць душу і яднае чалавека з Богам. На перажыянні слухачоў таксама ўпльывае акумуляцыйна. „Каб гэта быў пачатак новага працэсу ў вашым узрастанні!” — пажадаў усім яго праасвяшчэнства, перадаючы таксама блаславенства мітрапаліта Савы.

Кожны калядны гурт спявалі па дзве калядкі. І хоць некаторыя паўтараліся вельмі часта („Тиха ночь над Палестинай”, здаецца, разоў з восем), у выка-

нанні кожнага калядкыў дадавалася штосьці новае, цікавае. Як сказаў Ірынэй Лаўрашук, узровень выкананіцца быў высокі. Узнагароджаны былі вылучэннямі класы I „а”, III „б”, III „д”, III „а” белліцэ, дзіцяча-моладзевы хор з Райска, вакальны гурт „Журавінка” з ПШ н-р 3, вакальны гурт з белліцэ „Дзявочыя ноткі”, калядная група з Гімназіі н-р 1, калядная група з ПШ н-р 1, салістка Магда Крыстасюк, калядная група Аніта Вяршко, Марыя Мадэйская і Анэта Горнава, дуэт Кацярыны Якімюк і Ева Карыцкая, калядны гурт з ПШ н-р 4 (9 асоб), квартэт Марта Вяршко, Мілена Роля, Марта Вайшковіч, Юліта Вяршко, калядная група з Гімназіі н-р 4 і калядная група з Гімназіі н-р 2. Але не горш выступілі ўсіхваліванныя хлопчыкі — Паўлік Кучынскі з V класа ПШ н-р 3, Дарэк Волчук і Томак Ефімюк з I „ц” кл. Гімназіі н-р 3. Звярнуў маю ўвагу гурт III „б” класа з белліцэ — тут, здаецца, цэлы клас стараўся, хоць відаць было, што не кожны з вучняў гэтага выдатны спявак.

А прагучалі магутна. Бо спявалі разам Богу і людзям, з радасцю ўсіхвалі Господа за ўсё, перш за ўсё за сваю маладосць, красу і сілу.

Міра Лукша
Фота аўтара

У Беларускім таварыстве

Навагодні баль

у ГП БГКТ паводле стылю адбыўся з 13 на 14 студзеня. Бавіліся на ім больш за сто чалавек пад гукі гурту „The Best” з Сямятыч. Большасць рэпертуару складалі беларускія мелоды. Прыемным акцэнтам балю было калядаванне дзяўчыт з калядкыў „Каласкі” пад мастацкім кіраўніцтвам Алы Ка-менской. Апоўначы сакратар ГП БГКТ Валянціна Ласкевіч павіншавала ўсіх удзельнікаў балю з Новым годам.

Калядаванне

16 студзеня ў памяшканні ГП БГКТ у Беластоку адбыліся раённыя эліміна-

Над Супраслем ціха ночка
На дварэ траишыць мароз
Слышины з неба чудны голас,
Нарадзіўся нам Хрыстос.

Затым выступілі калядкыў „Каласкі” і „Крыніца” з Беластока, і „Рэчанька” з Козлікай. Козліцкая група мела ў сваім рэпертуары сцэнку „Дзед і ба-ба”, дзе галоўныя персанажы спявалі калядкі самі і разам з каляднікамі.

Калядкыў „Расспісаны Гарадок” пад кіраўніцтвам Ніны Цыванюк падрыхтаваў абрядную сцэнку з калядаваннем (рэшата аўса яна атрымала, а каляднікі — каубасу і кумпяк). А гарадоцкі хор „Асені ліст” пад кіраўніцтвам Юркі Астапчuka выканала, між іншым, каляд-

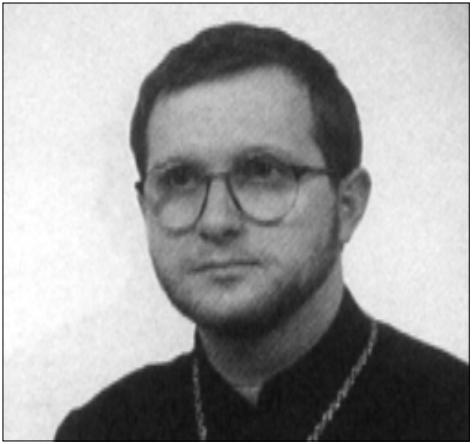
кі на беларускай мове, напісаныя і пе- ракладзеныя Віктарам Шведам.

Камісія, якую ўзначальваў Марк Лаўрашук, першым месцам узнагародзіла абодва хоры з Гарадка, другое месца атрымалі „Рэчанька” і „Каласкі”, трэцяе — „Журавінкі” і „Крыніца”. Дзіцячыя калядкыў атрымалі вылучэнне.

Узнагароджаныя калядкыў з Беластоцкага раёна і пераможцы конкурсу „Гвоздка і каладкі” з Бельскага і Гайнаўскага паветаў выступаюць на цэнтральным конкурсе ў Беластоку, які адбудзеца 27 студзеня 2001 года ў 16 гадзін на кавярні „Цэхова” па вул. Варшаўскай 4/6 (насупраць пажарнай аховы).

Міхась Хмялеўскі

У Бельскім брацтве

Ужо дваццаць гадоў бельская моладзь дзеянічае ў Брацтве праваслаўнай моладзі. Зараз маладыя вернікі арганізуюць сустрэчы ва ўсіх прыходах Бельска. У каstryчніку 2000 года была выбрана новая епархіяльная ўправа, якой старшынёю стаў Ігар Давідзюк з Сямятыч. Цяпер духоўнікам Епархіяльнага брацтва праваслаўнай моладзі з'яўляецца айцец Андрэй Мінко. Адным з заснавальнікаў Брацтва праваслаўнай моладзі ў Бельску і яго духоўнікам на працягу 17 гадоў быў настаяцель прыхода св. Архістраціга Міхаіла, айцец Ляонід Тафілюк.

— Я з моладдю пачаў працаваць яшчэ ў Гайнайцы, дзе служыў з 1958 года. Арганізавалі мы там спатканні, у час якіх моладзь знаёмілася з рэлігійным жыццём і спявала царкоўныя песні. Ездзілі мы ў праваслаўнія манастыры, пачалі калядаваць у горадзе, арганізувалі навагоднія вечарыны. Пасля ўвесь вопыт перанёс я ў Бельск-Падляшскі, дзе з 1979 года стаў настаяцелем прыхода св. Архістраціга Міхаіла, — успамінае мітрафорны пратаіерэй Ляонід

Тафілюк. — Вучні памагалі ў царкоўных працах. Выдавалі мы „Багагласнік”, „Часасловы”. Моладзь працягвала арганізацію спатканні, памагала ладзіць сімпозіумы, займалася з дзяцьмі. Арганізавалі мы выезды ў Яблочынскі манастыр. У Пухлах і Кленіках арганізавалі летні адпачынак для дзяцей. Зімой выязджалі на Святую Гару Грабарку, дзе праводзіліся ціхія дні. Вучні працавалі, маліліся, вялі духоўныя дыскусіі, знаёміліся з рэлігійнай літаратурай. Ад імя Брацтва выязджалі мы на канферэнцыі і фестывалі праваслаўнай моладзі ў Фінляндыю і Грэцыю. Мінулі ўжо тры гады як я перастаў быць духоўнікам Брацтва.

Ужо некалькі гадоў ад 22 мая да свята Раждества Прасвятой Багародзіцы моладзь з усіх бельскіх прыходаў спаткаеца па чацвяргах на малебнах да свяціцеля Мікалая Чудатворца, якія адбываюцца ў капліцы, прысвечанай гэтаму святыму. Капліцу бяльшчане збудавалі на месцы даўняга манастыра, побач сённяшняга будынка белліцэя. Пасля малебнаў адбываюцца спатканні, у час якіх вучні абміркоўваюць рэлігійныя і арганізацыйныя справы.

— Епархіяльная ўправа Брацтва праваслаўнай моладзі займаеца перш за ўсё каардынацый дзеянісці прыходскіх аддзелаў, — заяўляе епархіяльны духоўнік, айцец Андрэй Мінко. — Вельмі актыўна дзеянічаюць аддзелы Брацтва ў Гайнайцы, Сямятычах, Варшаве, Орлі, Райску, Кляшчэлях. Брацтвы ў Райску і Варшаве выдаюць свае рэлігійныя лісткі.

Епархіяльная ўправа Брацтва з'яўляецца саурганізаторам майскіх маладзёж-

Бельская моладзь з а. Андрэем Мінко ў Жаночым манастыры ў Вайнове.

ных паломніцтваў на Святую Гару Грабарку. Моладыя памагаюць арганізацію святкаванні каля мошчай святога мучаніка Гаўрыла і пешаходныя пілігрымкі на Грабарку ў жніўні. Вучні з Брацтва арганізују гавенні ў Яблочынскім манастыры і прыходах Бельска, запуснія спатканні, „ёлкі” для дзяцей і, карыстаючыся фінансавай дапамогай гародскіх і гмінных уладаў, спонсараў, наладжваюць адпачынак для дзяцей і моладзі. У час апошніх канікул вучні з Бельска адпачывалі ў Жаночым манастыры ў Вайнове, а дзеці і моладзь з гміны Орля выязджалі ў Бяшчады. Нядайна моладзь сустракала патрыярха Румынскай царквы Феакціста і мітрапаліта Беларускай царквы Філарэта. Епар-

хіяльная ўправа працуе ў нядайнаасвечаным памяшканні ў прыходзе Уваскрэсіння Гасподняга.

— У час супольных сустрэч задумваліся, як змагацца з адмоўным уздзеяннем сродкаў масавай інфармацыі на чалавечыя душы, як змагацца з алкалізмам, наркаманіяй, як жыць у сённяшнім свеце і збаўляцца. Вялікае зацікаўленне выклікала спатканне з уладыкам Грыгорыем на тэму значэння посту ў жыцці чалавека, — тлумачыць айцец Андрэй Мінко, арганізатар спаткання ў прыходзе Уваскрэсіння Гасподняга.

У іншых парафіях з моладдю працуе а. а. Пётр Снарскі, Славамір Яраславіч, Фёдар Верамяюк і Юліян Дуда.

Аляксей МАРОЗ

Царкоўнае прызванне

Сястра Елізавета Нічыпарук нарадзілася ў 1974 годзе. Дзяцінства праўяла ў Грабаўцы каля Дубіч-Царкоўных. У пачатковай школе вучылася ў сваёй вёсцы, а затым прадаўжалася навуку ў Бельскім белліцэ. Ад малога палюбіла яна царкоўныя спевы і з гадамі што раз шчыльней прымыкала да Царквы. Калі вучылася ў Бельску, то свой час дзяліла між школу і царкву. Чытала многа духоўнай літаратуры.

— Кожны адчувае ў сабе нейкае прызванне, — кажа, — што гэта так мае быць.

І ў 1992 годзе, пад канец навуки ў трэцім класе, Елізавета Нічыпарук стала паслушніцай манастыра ў Грабарцы. Па пятніцах ездзіла поездам з Бельска ў Грабарку, а па нядзелях вярталася ў школу. Рашэнне дачкі аб пасвячэнні ў службу Царкве бацькі спачатку ўспрынялі з пэўнай бояззю, але цяпер рады яе выбару.

У паслушніцкім стане сястра Елізавета прабыла каля паўтара года, а затым, у каstryчніку 1993 года была пастрыжана ў расафор. У Грабарцы прабыла яна каля трох з паловай гадоў, а затым пераехала ў Вайнове, між Пішам і Мранговам у сённяшнім Вармінска-Мазурскім ваяводстве.

У Вайнове да вайні існаваў праваслаўны прыход заснаваны а. Аляксандрам Аваевым, які паддялягáў пад царкоўную юрысдыкцыю Берлінскай епархii. Пры царкве, на пабудову якой была дала гроши багатая ўдава, існаваў жаночы манастыр. Пасля вайні манашкі выехалі ў Германію; у прыходзе асталося толькі некалькі вернікаў.

У 1995 годзе ўладыка Сава рашыў адрадзіць манастыр у Вайнове. Мітрапаліт Васілій блаславіў Елізавету Нічы-

парук і яшчэ адну сястру і яны пераехали ў Вайнова. Настаяцелем быў там а. Васілій Амяльянчык, які перарабраўся туды з Варшавы на пенсію. Царкоўныя будынкі былі запушчаны і трэба было правесці рамонт. Спачатку працавалі там дзве сястры, а ў 1998 годзе іх лік вырас да пяці.

Калі ўладыка Сава стаў мітрапалітам, вырашыў, што пры варшаўскім саборы патрэбны манашкі. У выніку сястра Елізавета са сваёй таварышкай па службе перабраўся ў Варшаву.

Пры саборы многа абавяззкаў. Сёстры вараць, пякунь просвіры. Таксама трываюць дзяляжурсты ў храме, які адкрыты цэлы дзень; водзяць экспкурсіі, якія наведваюць сабор, прыбіраюць.

Сястра Елізавета вядзе маладзёжны хор у ніжній царкве. Калі пачынала працу з хорам, налічваў ён 7-8 асоб. Сёння ў хоры займаеца каля сарака асоб, галоўным чынам студэнтаў. Хор співае на нядзельных ранішніх Літургіях, якія служыць а. Генрык Папроцкі. На апошнім Фестывалі царкоўнай музыкі ў Гайнайцы маладзёжны хор варшаўскага сабора, якім кіруе с. Елізавета Нічыпарук, атрымаў вылучэнне. А ў снежні хор выпусціў кампактную пласцінку з калядкамі і царкоўнымі спевамі.

Здавалася б, што маючы столькі абавяззкаў, сястра Елізавета мае цэлы час выпаўнены только працай. Але гэта яшчэ не ўсё. Яна паглыбляе свае веды. У Хрысціянскай тэалагічнай акадэміі яна пісала магістэрскую працу на тэму „Багаслоўская аснова пакланення святым мошчам”.

Аляксандр ВЯРБІЦКІ

Ірад з Трывеjзы, Анёл з Гайнайкі...

[1 ♂ працяг]

Анёл — Наталля Кандрацюк з ПШ н-р 6 у Гайнайцы. Д'ябал таксама маленьki, з „шосткі” — Агнешка Сакалоўская. З белліцэя ўжо, з першага класа — Аня Крук з Катоўкі, Галіна Тарасюк, матурысты — Тамаш Зданоўскі, Тамаш Лапінскі, Тамаш Стэпанюк, Аня Садоўская. А самая Смерць — выпускніца беларускай філалогіі Люблінскага ўніверсітэта — Агнешка Чыквін (крыху баялася са сваёй касой ісці па бальніцы, каб каго не напалохаць...). Турак, Жыд, Фэльдмаршалак, Рыцары. І калядкі, і „Многае лета” для гледачоў... Як такое

У розных хламідах (рымскі рыцар і дзядзька Сяргей з Коўлаў).

магло не ўцешыць у большасці старэнкіх заслуханых бабуль і дзядуль? „О, то па-нашаму!” — „О, чорт то ўсёды ўлезе!” — „Ой, жыдок, малайчына! Так яму, Іраду, адказаў!” — „Bardzo fajnie!” І слухалі спадара Міхася, які пасля выступлення тлумачыў, чаму ён з 1988 года ўсё думае пра захоўванне і развіванне традыцый: „Мусім гэтым займацца, бо культура выхоўвае наступнае пакаленне. У гэты спосаб мы духова ўзмацняемся! І мы тут выступілі дзеля ўвеселення хворых, падтрымкі традыцый”.

Міра ЛУКША

Фота аўтара

Гэты Ірад зусім нястрайны.

Перамагу ўсё — буду жыць

Успаміны Ніны АРТЭМЮК — жы-
харкі Бельска-Падляшскага.

Нарадзілася я 21 студзеня 1923 года ў Круглым, дзе пражыла я большую частку свайго жыцця. Сям'я моя была вялікая. У адной хаце жыло 9 асоб. Мае бацькі, бабуля з дзедам і яго маці (мая прабабка Параска мела 86 гадоў калі я нарадзілася) і яшчэ двух старэйшых за мяне братоў і малодшая сястра Надзяя.

Цесна было, часам і голад дакучаў, аднак чалавек меў столькі работы, што часам і пра голад не думаў як клаўся спаць. Гаспадарка ў нас была невялікая — пад 10 гектараў разам з сенажацямі, але работы хапала ўсім. Займалася нават і прабабка Параска, якая летам сядзела на лаўцы на сонцы і лушчыла фасолю ці гарох. І так мы жылі да вайны. Было мне тады 16 гадоў. Янку і Колю змабілізавалі ў польскую армію, у якую нават і бацьку хацелі ўзяць.

Першыя два гады вайны прыйшли нармальна, без ніякіх проблемаў. Час ад часу прыходзілі лісты ад братоў, то бацькі спакойнымі былі нейкі час. А і з'есці было што.

Усё змянілася, калі прыйшла вестка аб наборы маладых на прымусовыя работы ў Германію. Годам нараджэння падыходзіла і я. З Круглага і навакольных вёсак назіралася 30 маладых дзяўчат і хлопцаў. Было гэта ў чэрвені 1943 года. Мне тады было 23 гады і была я замужам. Разам са Сцёпкам, бо так называўся мой шлюбны, трапілі мы ў малую вёску пад Кёнігсбергам. Пашчасцілася нам — не раздзялілі нас.

Наш баўёр называўся Карл Урліхт. Быў удаўцом з трывма дзяцьмі в ўзросце ад 7 месяцаў да 3 гадоў. Жонка яго доўга хварэла на лёгкія і пасля нараджэння Генрыха памерла. І так стала я памагаць пры дзецах.

Многа работы з імі не было, аднак мусіла я памагаць і ў кухні, і прыбіраць пакой, а часам то і прыходзілася ў поле ісці.

Сцёпа працаваў пры каровах, са сваім „майстрам”, бо так называлі старэйшых людзей, якія былі ў немца раней, даглядаў работы на гаспадарцы. Добра нам там жылося, але нядоўга. Немец, у якога мы былі, аднойчы сказаў мне,

што мусіць мяне аддаць. Развіталася я з мужам і пасля двух дзён трапіла зноў у арбайтсamt. Адтуль забралі мяне ў Шлезвіг-Гольштэйн. Гаспадарка, дзе я трапіла, была вялікая. Многа было там работнікаў. Работа была цяжкая, але чалавек прызываены быў, толькі сэрца вярэдзіў жаль, туго па сям'і і мужу. Немец вымагаў ад нас працы, адпачываць не было калі. Часта, як пабачыў, што адна з жанчын адпачывае, перарывае працу на хвілінчуку, патрапіў бізуном да крыві пабіць. Адным словам, хамскі быў. Нават калі жонка глядзела, патрапіў усадзіць дзяўчыне руку за сарочку, памацаць, асаніць голасна і загадаць прыйсці на „вэчуркі”. Адмовіцца нельга было. Адна спрабавала, але потым ніхто не асмеліўся, як знайшлі павешаную ў стадоле. У Шлезвігу я не мела нікіх вестак аб лёссе мужа і братоў. Было так два гады. Потым не было ўжо пра што пытцаў. Маёнак, дзе была я раней, збамбардавалі, муж згинуў. Ад сваякоў даведалася я, што і браты не жывуць.

Калі рускае войска пачало падыходзіць бліжэй, наш гаспадар хацеў нас жыць і спаліць. Загнай нас у стадолу і мала бракавала, а падпаліў бы. Выратаваў нас малады калекі хлопец.

Потым трэба было толькі дабрацца дахаты. Цягніком даехала я ў Беласток у цяжкіх умовах — у адным быдлячым вагоне мясцілася каля 100 асоб, часам то і дыхаць не было чым. У Круглае ішла я пышком. Першую частку дарогі, з Беластока ў Бельск ішла я з дзяўчатаў з тых ваколіц. З Бельска ў сваю вёску ішла ўжо сама — часам то і страшна было ісці самой, але чалавек горшы страх перажыў у немца.

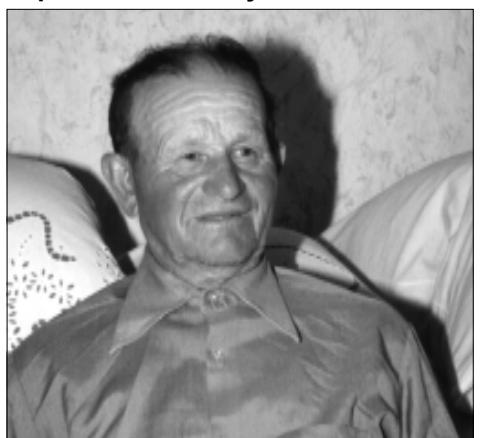
І так дайшла я дахаты. Застала толькі бацькоў з сястрой. Прабабкі і дзядоў у жывых ужо не было.

Пасля вайны выйшла я другі раз замуж, нарадзіліся дзеци, потым унукі. Чалавек стараўся, працаваў ад світанку да змяркння, каб лягчэй было жыць дзяцям, але не аплацілася тое. Сёння работы не маюць, на гаспадарку вяртацца не хочуць, а і мяне да сябе ўзялі і жыву так памалу...

Паўліна ШАФРАН

Голаду больш чым фронту баяўся

Успаміны Уладзіміра ТАМЧУКА,
жыхара Дыдулёў Арлянскай гміны,
народжанага 20 студзеня 1923 года.

Да вайны

У школу ў Краснае Сяле хадзіў я вельмі мала бо бяды была і трэба было зарабляць на хлеб. Пасвіту кароў у Красным Сяле ў Міхайлка Лукашука і Антонія Марціновіча; чатырнаццаць штук быдла было і авечкі. Была сенакосіца на балоце. Уставаў, калі сонца ўсходзіла і здаралася так, што і заснуў каля быдла, але ніхто мяне за гэта не караў. Пасля ў сяле пасвіту быдла. Рабіў так датуль,

На работу ў Германію

Восенню чатырох чалавек з сяла на работу ў Германію забралі, гаварылі, што хутка вернуцца. А яны там рабілі і ўцяклі. Траіх завярнуліся, а адзін дахаты прыйшоў, мой калега. Калі яго ішлі лавіць, то я яго папярэджваў. Пасля немцы даведаліся пра гэта і мяне ў Германію назначылі з яшчэ адным суседам. Завезлі ў Кляшчэлі. Я кажу каб уцякаць. Уцяклі. Праз два тыдні павестка

Пра кнігара Станіслава Станкевіча

У калядным падарунку атрымала я з Вільні цікавую кнігу Міраславы Русак „Лявонава доля”.

Пра Станкевіча ў беларускім руху чуў кожны, хто хоць крыху цікавіца беларускай гісторыяй. Усе яны былі з вёскі Арляніты на Ашмяншчыне. Адзін з арляніцкіх Станкевічаў быў кнігаром у Вільні. Усе, што вучыліся ў Віленскай беларускай гімназіі ведалі беларускую кнігарню Станіслава Станкевіча па вуліцы Вострабрамской, 2. Сама я, дарэчы, пра гэту кнігарню чула раней, чым даведалася пра іншых Станкевічаў. У аповедах Мацея Канапацкага явілася яна як нейкае незвычайнае месца ў Вільні, найважнейшае, найпрыгажэйшае.

Існавала яна ў міжваеннай і ваенай Вільні, можна было там купіць беларускія кнігі і патрэбныя для школы прылады.

Дзейнасць Станіслава Станкевіча як беларускага кнігара, паэта сёння прызыбытая і сярод тых, памяць пра якіх пасля 1990 г. пачала вяртацца ў беларускую гісторыю, яму месца не знайшлося. Юры Турунак успамінае кнігарню і яе ўласніка ў выданні „Książka białoruska w II Rzeczypospolitej 1921-1939” (Warszawa 2000, s. 49). Дайшло да таго нават, што заслу́гі кнігара пачалі прыпісаць другому Станіславу Станкевічу, таксама вялікому беларускаму дзеячу. У 1997 г. Янка Трацяк спрабаваў у „ЛіМ”е раздзяліць двух Станкевічаў у артыкуле „Аб якім тут Станкевічу гутарка?”

Напісаць больш пра кнігара С. Станкевіча ў такай сітуацыі прыйшлося дачцэ Станіслава — Міраславе. З другога боку, хто як не сям'я можа ведаць найлепш пра Станіслава Станкевіча.

А лёс у кнігара, як у большасці беларускіх дзеячаў, што асталіся ў Вільні пасля II сусветнай вайны, незайдзросны. 29 кастрычніка 1945 г. у кватэру Станкевічаў прыйшло чатырох незнаёмых мужчын, якія арыштавалі Станіслава. Суд адбыўся 14 траўня 1946 г. За судзілі па артыкуле 58-І „а” на 10 гадоў ссылкі. Адбываў яе ў Бароўску на Урале. Вярнуўся ў 1955 г. — стары, знішчаны. Памёр 3 лютага 1964 г. Пражыў амаль 78 гадоў і быў сведкам беларускага адраджэння ў Вільні і яго знішчэння.

Сын Яраслаў і дачка Міраслава сталі

дзецьмі „врага народу”. Пра тое, як цяжка ім жылося пасля арышту Станіслава Станкевіча, таксама апавядада ва успамінах пра бацьку Міраслава Русак. У кнігі знаходзіцца вершаваны дадатак „Мне не забыці...”, у якім сабрана частка паэтычнай спадчыны Станіслава Станкевіча. Яго творческі крэдзі заключаецца ў строфе верша „Жаданье” (1928):

Я ня думаю аб гэтым,
Каб я стацца мог паэтам,
Толькі мкнуся пры часіне
Слесьці верш сваёй краіне.

Міраслава Русак піша: „Калі рыхталася да выдання „Беларуская энцыклапедыя”, прыйшоў да мяне Я. Багдановіч ды пачаў пераконваць, што трэба падаць туды звесткі пра бацьку. Я запярэчыла: наўрад ці каго з прозвішчам Станкевіч уключачыць у энцыклапедыю. Багдановіч, аднак, верыў, што зможа ажыццяўіць свой намер. Праз нейкі час прынёс назад бацьковы здымкі ды прызначаўся ў сваёй наўрасці (с. 42).

Так прахыўшы ў памяці дзеяцей і іншых віленчанкоў і беларусаў толькі ў канцы XX стагоддзя, дзякуючы Міраславе Русак, кнігар Станіславу Станкевічу вяртаецца з забыцця. „Лявонава доля”, багата ілюстравана здымкамі з сямейнага архіва, пабачыла свет у Вільні ў 2000 г. дзякуючы Выдавецтву беларусаў Літвы „Руны”. Шмат з яе можна даведацца не толькі пра самога Станіслава Станкевіча і яго сям'ю, але і пра жыццё беларусаў у Вільні.

У сувязі з нядыўнай публікацыяй Віктора Шведа пра Міхася Забэйду-Суміцкага („Ніва” № 52 і 53 ад 2000 года) варты прыгадаць і тое, што пра яго піша ў сваёй кнігі Міраслава Русак: „Значайнай падзеяй у жыцці віленскага беларускага грамадства быў кожны прыезд спевака Міхася Забэйды-Суміцкага. (...) Канцэрты М. Забэйды-Суміцкага адбываліся ў вялікай зале тэатра па вул. Вялікая Пагулянка (...). Аднойчы ён пабываў у нас у гасцічах, а звычайна „гучныя” прыёмы з нагоды кожнага прыезду Забэйды рабілі Грабінскія” (с. 25-28). Ёсці і здымак з канцэрта Забэйды-Суміцкага.

Лена ГЛАГОЎСКАЯ

Бежансства 1915

Чарговы беларускі чацвер, наладжаны Кафедрай беларускай культуры Універсітэта ў Беластоку, прысвячанае бежансству 1915 года. Сустрэча праходзіла 11 студзеня г.г. У аснову разважанняў легла нядыўна выйшаўшая з друку кніга успамінаў „Бежансства 1915 года”. Яе рэдактар Віталь Луба і аўтар уступу Яўген Мірановіч знаёмілі сабраных з самай падзеяй і яе трагічнымі паслядоўнасцямі. У час дыскусіі прысутныя ставілі шэраг пытанняў, якія завяршыліся спадзяваннем навуковага апрацавання гэтай, пакуль што, малавядомай у свеце навукі тэмы.

(гак)

Кнігу *Бежансства 1915 года* Вы можаце заказаць у нашай рэдакцыі — мы адправім Вам яе па пошце. Цана кнігі + кошт пасылкі поштай (у злотых):

Польшча	27,60
Беларусь	45,80
Амерыка	56,40 (\$14,00)
Аўстралія	77,60 (\$19,00)
Калі Вы намераны заплаціць чэкам, да гэтай сумы трэба яшчэ далічыць 13 дол. ЗША кошту разліку.	

(працяг будзе)
Запісай Аляксандар Вярбицкі

Юрлівы дантысты

Трыццацірохгадовы беластоцкі дантысты займаўся не толькі зубамі пацыентак. Вядома, не ўсе пацыенткі ўпльывалі на яго сладастраснасць. Гэта так як і на кожнага мужчыну, ці ён урач, ці дала-коп, ці іншы спецыяліст. Але ў дантыста праца чистая, і кожны яму верыць, пе-рад ім кожны ашчэрвае менш ці больш пацярэблены гарнітур сваіх зубоў. З па-чуццем поўнай бяспекі. Бо ўзброены сучасны дантыст у прылады, мо і страшныя на выгляд, але абязбольваючыя, лёгка вырываючыя ці лечачыя зубы. Па-трэбны поўны давер, тым больш, што за ёсё плаціца цяжкая гроши.

Дантыст Анджэй М. не прызнаецца да неадпаведных дзеянняў у адносінах да ні адной пацыенткі. Мужчына ён прыгожы, прыстойны, нябедны — па-думаў бы хто, што якая пацыентка шчарбатая або з зусім несапсанавым зубам рашыла падчапіць яго сабе на кручок? Але ж аж дзве з іх адважыліся пайсці ў суд са сваім не вельмі вартай хвалбы справай. І то на працягу двух гадоў іх абедзве спаткала тая непрыемнасць — мала што прыйшлося нара-каць на зубныя болі, а і на эратычныя дзеянні вырвізуба.

Першая з пакрыўдженых прыйшла ў пракуратуру 21 ліпеня 2000 года. За-явіла, што ў час, калі зубны ўрач займаўся яе пашчэнкай, адчула, што да яе далоні дакранаецца мужчынскі член. Спачатку не паверыла, трymаючы твар падніты ўверх, а калі глянула ўніз, убачыла расхрыстаны халат і аголенага дантыста. Изабела С. адапхнула юрлі-

вага ўрача ад сябе і загадала закончыць працэдуру на сваім зубе.

Падобна аднёсся доктар Анджэй М. два гады таму да Уршулы О. Пасля таго, як пачаставаў яе дзясяны абязбольваючым сродкам, заняўся рэштай. Жанчына, якая ляжала на дантыстычным фатэлі, сарвалася і з крыкам выбегла з кабінета. У гэты раз памятала, што з ёю адбывалася. А наведвала доктара М. ужо некалькі разоў раней. Пасля двух ці трох уколаў у дзясяны яна за-сынала на фатэлі на ледзь не тры гадзіны. Калі прачыналася, здзіўленая таім працягам часу, паводзіны чымсьці збянятэжанага дантыста здаваліся ёй дзіўнымі. Але ўколы, як бачым, не заў-сёды дзеянічалі так, як разлічваў юрлівы ды закамплексаваны доктар. Изабела С. і Уршула О., асобна адна ад аднае, паведамілі працура ту пра незаконныя непрыстойныя дзеянні кавар-нага зубнога ўрача.

Вядома, доктар Анджэй М. не прызнаецца да сваіх несхематычных паводзін у сваім дантыстычным кабіненце. Акт абвінавачання паступіў у суд у снежні мінулага года. Можа быць, у працура ту з'явіцца яшчэ іншыя ах-вяры сладастраснага ўрача. А, можа, ужываў ён мацнейшыя абязвольваючыя ўколы? У чарзе ў яго кабінет, ка-жуць мае знаёмыя, чакалася, бывала, даўгавата. І каб зарэгістравацца, трэба было чакаць тыднямі. Асабліва па-цыенткі ў сярэднім узросце лічаць, што някепскі з яго дантыст.

Лукаш ПРАВАСУД

Навагодні падарунак

У 1996-1997 гадах дзяржаўная чыгуночка не выплаціла пенсіянарам належнай кампенсацыі за вугальны паёк — больш чатырыста злотых. Цэнтральная дырэकцыя ў Варшаве тлумачыла тады, што ў вышэйзгаданым часе абавязвалі іншыя стаўкі. Іншай думкі быў прафса-юз „Салідарнасць”. Пастанову мініст-ра транспарту н-р 55 аўскардзіў ён у Канстытуцыйны суд, пра што я пісаў у допісе „Як я дабіваўся справядлівас-ці” („Ніва” н-р 10 ад 5 сакавіка 2000 г.). У канцы мінулага года ў круге пенсія-нероў сталі гаварыць, што кампенсацыя будзе выплачана з працэнтамі. У са-праўднасці так і было. У студзені г.г. кожны чыгуначны пенсіянер атрымаў 821,35 зл. Гэта быў сапраўды мілы сюр-

прыз і даволі шчодры падарунак, бо так значная сума падтрымала мізэрны бюджэт старэчаў. Каму павінны падзяка-ваць пенсіянеры: Святому Мікалаю ці органам правасуддзя? На маю думку, гэтым другім, бо адпаведнае рашэнне ў гэтай справе выдаў Вярхоўны адміністрацыйны суд. Зараз можна па-сташці пытанне, чаму ж зразу не заплаціць чыгунцы належнай сумы, толькі чакаць некалькі гадоў і заплаціць з працэнтамі? Каб вярхушка прысягвала да адказ-насці сваіх чыноўнікаў за неадпаведныя рашэнні, дык не трэба было б выкідаць надарэмна грошай падаткаплацельщи-чыкаў. ЗУС напэўна працэнты заплаціў з бюджету.

Уладзімір СІДАРУК

мі зручным месцам — амаль у цэнтры горада. Адсюль было блізка на „рына-чак”, у магазіны, у павятовую ўправу. Бліжэй было хадзіць і вучням, даязджаючым у сярэдняй школы.

Новы аўтавакзал размешчаны да-лекавата ад цэнтра Гайнайкі. Цяпер пасажыры вымушаны ісці з горада з клункамі ў руках 10 хвілін. Асабліва гэта нявыгадна для старых ног. Пенсіянеры — пасажыры ПКСУ не адабраюць рашэння павятовых і га-радскіх улад Гайнайкі. Можна па-чуць, што зручней і лепш было на ста-рым аўтавакзале.

Мікалай ВАРАНЕЦКІ

Растопчуць як рабака

Сёння шэры чалавек, рабочы, у вачах дзікага капіталізму нішто іншае, як рабак, якога можна патаптаць і выкінуць у гной на вынішчэнне, каб пасля ўзба-гаці глебу розных вышэйшых жулікаў і прайдзісветаў, што ад гары ўніз пра-вяць намі. Польскі капіталізм вырас на бальшавіцкай глебе і даслэрны плён з простай прычыны: усюды крадуць — расшабравалі фабрыкі, шахты, разбу-рылі пэгээры. І ўсюды ў модзе суполкі, якімі правяць замежныя тузы. Людзі на сваю рызыку едуць на заробак за мяжу і, надзіва, тыя, што не маюць „левых рук”, разбагацелі і сталі людзімі звацца. Адна сям'я маіх знаёмых, шыра працаўшы ў Парыжы некалькі гадоў, змагла там купіць кватэрку. А колькі гадоў трэба працаўшы у Польшчы, каб магчымым стала купіць памяшканне ў Варшаве, а нават у Беластоку? Усё жыццё!

У нас дзяржаўнымі ўстановамі пра-вяць царыкі, якім усё дазволена і за імі гарою стаяць суддзі, паліцыя, пра-кура-тура, адвакаты, войска. І нідзе на іх не паскардзішся, бо з месца выкінуць з ра-

боты, хаця ты і сумленны чалавек. Знойдуць калоду, каб кінуць табе пад ногі, каб ты ўпаў і пакалечыўся. Старая пагаворка кажа: крумка крумкачу во-ка не выкале. І гэта праўда. А пра пры-ватных бізнесменаў ніяма што і гава-рыць у нас, хаця і сярод іх знойдуща сумленныя людзі, так, як і сярод дзяр-жаўных кіраўнікоў. Нейкі працэнт з сэрцам і спагадай яшчэ ёсць; на жаль — іх толькі жменька.

Аднойчы пачуць я словаў (што сталі загалоўкам майго допісу) ад аднаго разумнага і адукаванага чалавека, ён і вайсковец: „Цябе растопчуць як раба-ка, калі недзе трошкі спатыкнешся, або паскардзішся на вышэйшага царыка, які зарабляе пяць-дзесяць тысяч у месяц, а то і больш. Яго апраўдаюць, а цябе знішчаць, культурна гаворачы: на тваё месца чакае ўжо дзесяць галодных ра-ботай”. І цікава, колькі з гэтых дзесяці ёсць тых, што ўчына кіёскі выварочва-юць — мо аж дзевяць. І цікава яшчэ, што сталіністы, якія нас мучылі ў свой час, жывуць прыпываючы, як у раю.

Мікалай ПАНФІЛЮК

Я злосная, кажу сама сабе: во, гэты смаркач (сын) ізноў дзвёры толькі пры-ткнуў, а не зачыніў як трэба. Баба не-куды прапала.

На гэтым я прачнулася. І ўяви сабе, што зраніцы мы адразу пасварыліся з майм Іванкам. Мо гэты мой сон прад-вяшчаў сварку? А мо я была праста злос-ная пасля такога сну і спагнала злосць на мужыку, як ты думаеш, Астроне?

ПАЛАГЕЯ

Палагея! І тое, і тое. Ясна, што пас-ля такога сну ты была раздражненая. Твой жа муж не прыйшоў на твой кліч, не дапамог табе, калі ты душылася, дык як тут не злаваща... Ды і баба тая пе-ропужала цябе, і адчыненая дзвёры...

Але, праўду кажучы, і тая баба нічо-га добрага табе не прадвяшчала, адно толькі плёткі і смутак. Іншая справа, калі б прынілася табе маладая, прыгожая жанчына. Тады яна магла б абазначаць для цябе радасць і нейкую прыемнасць.

Так што, лічы, сон прадвяшчаў усё ж-ту непрыемнасць — сварку.

АСТРОН

Падманнны знак

Непадалёк чыгуначнага прыпынка Палічна, на лініі Чаромха — Гайнайка, зна-ходзіцца Курашава. На пачатку вёскі (ад гравейкі Кляшчэлі — Палічна) стаіць да-рожны знак з надпісам „Kuraszewo 1”. Не разумею, чаму гэты знак стаіць якраз у гэ-тым месцы. Па-моему, тут павінен стаяць

указальнік з назвай мясцовасці. Мясцо-вым не трэба тлумачыць, што гэта за вё-ска. Але незнаму гэта ўжо галаваломка, бо паводле ўказальніка да вёскі 1 км, калі ў сапраўднасці ён знаходзіцца на са-мым пачатку вёскі. Спадзянося, што адказ-ныя дарожныя работнікі зразумеюць сваю памылку і зменяць знак.

Тэкст і фота Уладзіміра СІДАРУКА

Hiba

ТЬДНЕВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.
Старшыня: Яўген Мірановіч.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Bialystok 2,
ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.
Тэл./факс: (+85) 743 50 22.
Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niwa>
E-mail: niwa@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Mi-
nisterstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Макс-
мюк.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-
Свярбуская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Алякс-
андр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свя-
рубская, Міраслава Лукша, Аляксей
Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шаффан.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая,
Марыя Федарук.
Друкарня: „Orthdruk”, ul. Składowa 9,
Bialystok.
Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwra-
ca. Zastrzega sobie również prawo skracania
i opracowania redakcyjnego tekstu nie za-
mówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie
ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenume-
ratę na II kwartał 2001 r. upływa 5 marca
2001 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na
terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na
terenie całego kraju.
2. Cena prenumeraty na II kwartał 2001 r.
wynosi 19,50 zł.
3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką
za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą
Europa — 96,00; Ameryka Płn., Pld., Środk.,
Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyj-
muje „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybu-
cji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa.
Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa
11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redak-
cji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wy-
nosi 2,80 zł, a kwartalnie — 36,40 zł; z wy-
syłką za granicę pocztą zwykłą — 4,10
(kwartalnie — 53,30), pocztą lotniczą: Eu-
ropa — 4,70 (61,10), Ameryka Płn., Środk.,
Afryka — 5,90 (76,70), Australia — 7,70
(100,00). Wpłaty przyjmuje Rada Progra-
mowa Tygodnika „Niwa”, Bialystok, ul.
Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I O-
dziela Bialystok, 11101154-401150015504.

Ніўка

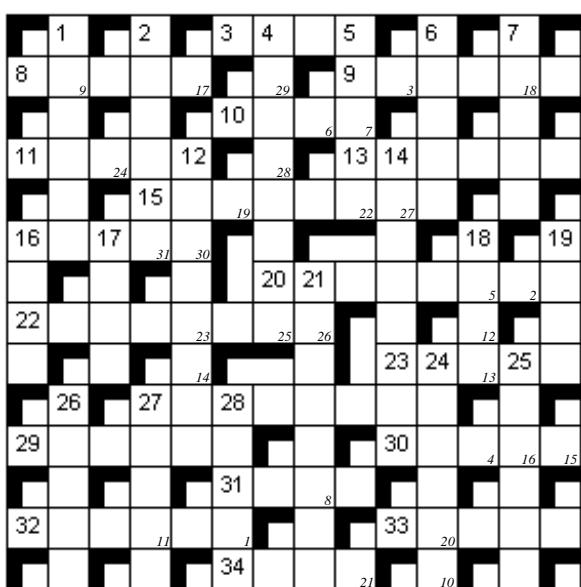
Галерэя „Ніўкі”

«Еўрасаюз, як ты мне мілъ...»

Фота Аляксандра ВЯРБІЦКАГА

Крыжаванка

вёліна роду паліпаў, 6. памяшканне для конных практиканняў, 7. ядомы грыб з рыжай шапачкай, 12. заключная частка музычнага твора, 14. агародная расліна, 16. вялікая сетка для лоўлі рыбы з суднаў, 17. пярэдняя частка галавы, 18. індыйскі горад з Тадж-Махалам, 19. падлетак на судне, 21. глыбокаводная прылада для акеанаграфічных даследаванняў, 24. пакупка бесклапонтай бабы, 25. жвір, 26. да часнае спыненне цяжарнасці, 27. пасудзіна з таўкачом, 28. буйная драпежная марская рыба.

(Ш)

Гарызантальна: 3. аўтар эпічных твораў, 8. беларускае возера, 9. мінерал для вырабу суперфасфата, 10. нутраное свіное сала, 11. прымесовая рыба сямейства акунёвых, 13. жаданне есці, 15. форма маскіроўкі, 16. хімічны элемент н-р 22, 20. карэнны жыхар, 22. адзенне для ног, 23. покрыўная тканка, 27. халодная колючая зброя, 29. цвёрды вонкавы слой хлеба, 30. прахаладжальны напой, 31. святыня кечуа, 32. ніжні пярэдні край сукенкі, 33. другая жонка Артаксеркса, 34. музичны інструмент.

Вертыкальна: 1. горад між Магілёвам і Крычавам, 2. не з’есць пакуль не пакачае, 4. фундамент, 5. марская жы-

пашэнне крыжаванкі складуць пазначаныя курсівам літарты. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца прышлюць у рэдакцыю правільнія адказы, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 51 нумара

Гарызантальна: Крыцкі, алейка, чэкіст, дача, спін, газаправод, Сяры, Акрага, платан, бандыт, дыялог.

Вертыкальна: крэйда, кічэ, Алст, Каргін, кінапракат, Чагары, сподак, сяліба, разлог, плыт, Анды.

Рашэнне: Сяргей Прытыцкі.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Аляксандру Дабчынскаму і Лукашу Папецкічу з Беластока.

Жылі-былі смешныя людзі

Жылі дзед і баба. І была ў іх курачка Раба. І знесла курачка Раба зернейка, і пасадзіў дзед рэпку. І вырасла яна вялікая і крэпкая. А курачка напіліся вады, удавілася, і крычыць: Ратуй мяне, коцік, бедненькую, яксе мяне ліс у лес цёмны! Я ж ваша мама, прынесла малачка, адчыніце дзвёры. А ліс упусціў свой хвост у палонку, і прыгаварвае: Бегла жар-птушка, хвосцікам махнула, рэпка упала і засталася баба з разбітым карытам.

Такім чынам, рассказываючы маладому пакаленню вядомыя казкі, мы працягваем традыцыю і выхоўваем новых чытачоў. Каб газета была нянудная, і каб там, дзе смешнае, было такое, што „бокі зрывальні”, на старонцы свяночнай друкавацца мае толькі святы Алексы, там дзе ўсё пра пад прыгнётам панскім, дык толькі пра мартыралог і змаганне. Дзе гмінныя весткі, дык пра даўжэйшыя водаправоды з крystalльна чистай вадою і касмічныя кіламетры трубаў ды тоны жвіру. Як калядавашь, то паўтара месяца. Як паказваць упадак, дык паўсядна — адну руіну матэрыяльнную ды маральны расклад (гледзі побач — рэд.). Каб узмоцніць уражанне жаху, пералічыць усіх ледзь дыхаючых авечак у вёсцы, атручаныя студні, перакуленыя абарогі і ўсіх трышцаць кавалераў валяючыхся за склепам. А допісы карэспандэнтаў нядзельных і пастаянных — усянюткія друкаваць. Калі нават у аднаго ці другога паявіца несусветная бязглаздзіца. І хваліць, хваліць!.. Ніякае крытыкі. Хіба што на шэрага ваўка, што зжэр бабулю разам з Чырвоным Каптурком, на Касцяя Несмяротнага, на Бабу-Яту касцянную нагу што нявишніх дзетак жыўцом хацела запячаць ў духоўцы... Або крытыкаваць нейкага там уладара, увасабленне

ўсіх злых сіл, штосьці ўродзе Піначэта змешанага з тым Касцем, да якога душы дабраца цяжка, бо яна ў рыбе, у качцы і ў яйку, а ўсё гэта — за ўзброенымі нячыстымі сіламі. І ўсё тое нейкае бы з добра знаёмай казкі, ужо прыручанае ўяўленнем і ўсёй псіхікай. А так хочацца, вядома, каб дабро перамагло зло, каб з усіх гэтае каламыкі вынікла штосьці пазітыўнае, дзеля нашага супольнага щасця. Калі нават і паплачам, паўспамінаючы, дык гэта дзеля ачышчэння душы. Але ж мы смяяцца любім. Асабліва з іншых!

Смех праз слёзы... Пераглянуў я старыя „Нівы”, з чаго то мы і ўесь наш свет смяяўся. З ляनівага і адсталага ратая, з каўдунястага імперыяліста з цыгаркай за лупамі ды з гранатай заткнёй за шлейкі, раскіречанага над усім глобусам, і з санаторнага кахання, хітрых прадаўшчыц, павольных афіцыяントаў, людзей у сваім перакананні разумнейшых ад самога Саламона... З вучоных невукаў, заслужаных настцеляў нагрудных бляшак, духоўных альфонсаў... Вядома, найбольш бяспечныя такія жарты, дзе кагосьці блізка не закранаеш. Найбольш папулярныя ў тым сэнсе ёсьць анекдоты пра тое, што чалавеку прыдараеща рабіць у пасцелі. Ага, якое гэта смешнае, пакуль нас гэта са міх не датычыць!

Сорак пяць гадоў „Ніва” старала ся быць таксама і забаўнай. Некаторыя чытачы пачыналі знаёміцца з новым нумарам тыднёвіка ад яго апошняй старонкі. Гумар, так, ён смешны павінен быць, па сваёй натуры. А сатыра? Сатырыкі найчасцей гэта не паспалітыя аптымісты. Гляньце такому ў очы. Убачыце... ці блазенскія іскаркі ў іх? Ці той Станьчыкаў смех праз слёзы?

Вандал Арлянскі

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

Лекар да поўнай жанчыны:

— Ці вы робіце прабежкі, як я вам рашаю апошнім разам?

— Безумоўна! Калі ўстаю ад стала, адразу бягу легчы на тапчан.

* * *

У шпіталі:

— Як вы сябе адчуваецце? — пытае лекар хворага. — У ліске, які вы мне прыслаў, наракаеце на страўнік, а па сутнасці вы хварэце дыябетам.

— Но, бачыце, дома ніхто не ўмее напісаць слова „дыябет”.

* * *

Лекар інфармуе пацыента, што той хворы на рак.

— Толькі не гаварыце гэтага нікому, — просіць хворы. — Гаварыце, што ў мене СНІД.

— Чаму?

— Па-першое: гэта будзе сенсацыя — першы выпадак гэтай хваробы ў май мясцічку. Па-другое: бачу ўжо воблікі тых малойчыкаў, якія ў апошні час забаўляліся з маёй жонкай.

* * *

Хірург паведамляе хворому:

— У мене для вас дзве навіны: добрая і дрэнная. Каторую хочаце пачуць першую?

— Спярша дрэнную.

— Трэба вам ампутаваць абедзве ногі.

— Мой Божа! — усклікнуў хворы. — А добрая?

— Хворы, што ляжыць каля акна, хоча купіць вашы тапкі.

* * *

Акуліст хваліцца перад хірургам:

— Удалася мне неймаверная аперацыя! Жанчыне, невідущчай ад дваццаці гадоў, перашчапіў очы трусіка і цяпер яна стала добра бачыць.

— У мене таксама ёсьць чым пахваліцца, — адказае хірург. — Чалавеку, якому трамвай адрезаў галаву, прышыў яе назад і ён цяпер у форме.

— Немагчыма! А бачыў хто яго?

— Так. Твая відущчая пацыентка.

* * *

Пацыент будзіцца з наркозу пасля аперацыі ў клініцы і даведваецца, што апрача апэндыкса яму выразалі і міндаліны.

— Но, бачыце, — тлумачыць яму прафесар, які яго аперыраваў, — студэнты так мне апладзіравалі, што я быў вымушчаны выразаць яшчэ нешта на біс.

* * *

— Якая ў мене ў сапраўднасці хвароба? — пытае пацыент лекара.

— Не ведаю. Гэта высыветліць анатаміраванне.

* * *

Размова ў рэстаране:

— Чым больш п’ю, тым больш трасуцца міндаліны. Чым больш трасуцца міндаліны, тым больш разліваю гарэлкі з чаркі. Значыць: чым больш п’ю — тым менш п’ю.